

הלכות ספירת העמר ושבועות

תפט סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העמר ובו ל' סעיפים.

א מצות¹ עשה מן התורה² שישפ[ו]ר כל אחד מישראל³ שבועה שבועות ימים⁴ מיום הבאת קרבן העמר, שנאמר⁵ "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה", ואומר⁶ "שבועה שבעת תספר לך וגו'", ודרשו חכמים⁷: "תספר לך", יכול בבית דין, כמו ביובל, שסופרין בבית דין⁸ "שבע שבתות שנים", ומקדשין "שנת החמישים" ליובלי? תלמוד לומר: "וספרתם לכם", כדי לספרה לכל אחד ואחד¹⁰.

ואין הצבור או שליח צבור יכולים לספר בעד כלם¹¹. אף אם אחד מצוה לחברו שישפ[ו]ר בשבילו ועשאו שליח לכך – אינו יוצא ידי חובתו בשלא שמע הספירה מפי חברו¹². אבל אם הוא בעצמו שמע הספירה מפי חברו¹³, אם נתפנו לצאת ידי חובתו בשמיעה זו, וגם חברו המשמיע נתפנו להוציא¹⁴ – יצא ידי חובתו מן התורה, שהשומע הוא באומר¹⁵. והוא ששמע מפי המחייב במצוה זו¹⁶.

1. לכללות סימן זה – ראה דברי נחמיה או"ח סט, ב.

2. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ב. וראה לקמן סוף ס"ב (שהעיקר בזמן הזה הוא מדברי סופרים). לקו"ש חל"ח ע' 16 הערה 56. התועודיות תנש"א ח"ג ע' 100.

3. ברייתא מנחות סה, ב. רמב"ם שם הכ"ד. טור ושו"ע ס"א.

4. רי"ף (כז, ב). רא"ש פ"י סימן מ. כלומר, ולא שנים כביובל. וראה לקמן ס"ה.

5. ויקרא כג, טו.

6. דברים טז, ט.

7. ספרי פיסקא קלו.

8. ספרא בהר פרשה ב. תוס' מנחות שם ד"ה וספרתם. רא"ש שם. פר"ח ס"א ד"ה ומצוה.

9. ראה ויקרא כה, י. ספרא שם.

10. ספרי שם. מנחות שם. לבוש ס"א. ט"ז ומ"א סק"ב. פר"ח שם.

11. אגודה מנחות סימן לב (ולא שליח צבור). ח"י סק"ד.

12. פר"ח שם, בפירוש דברי הר"ן (ד, א) ד"ה ואיכא.

13. שו"ת הרשב"א ח"א סימן תנח. ב"י ד"ה כתב הרשב"א. מ"א סק"ב. פר"ח שם.

14. פר"ח שם. וכדלעיל סימן ריג ס"ד (לענין ברכות) וש"נ. וראה לעיל שם, ולקמן סי"ב, שלמ"ד מצות אין צריכות כוונה, יוצא אף כששניהם לא התכוונו.

15. סוכה לח, ב. מ"א שם. פר"ח שם. וכדלעיל סימן ח סי"א (כמדבר, כעונה, כמברך) וש"נ. וראה לקמן סי"ב. שו"ת משנה הלכות ח"ג סימן י.

16. ראה ר"ה כט, א. רמב"ם הל' ברכות פ"א הי"א. פר"ח ס"ח ד"ה נשאלתי.

וַיֵּשׁ חֹלְקִין עַל זֶה וְאוֹמְרִים¹⁷ שְׁצָרִיד שֶׁתְּהֵא סְפִירָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִמֶּשׁ, שְׁכָּל אֶחָד יִסְפֵּר בְּעֶצְמוֹ. וַיֵּשׁ לְחֵשׁ לְדַבְרֵיהֶם לְכַתְּחֵלָה, שְׁלֹא לִסְמֵךְ עַל שְׁמִיעַת הַסְּפִירָה מִהַשְׁלִיחַ צְבוּר¹⁸.

אָבֵל הַבְּרָכָה יָכוֹל לִשְׁמַע מִהַשְׁלִיחַ צְבוּר לְכַתְּחֵלָה אִם הוּא יוֹדֵעַ לְבָרֵךְ בְּעֶצְמוֹ¹⁹, שְׁעֲשֶׂרָה שְׁעוֹשִׁין מִצְוָה בְּכַת אַחַת – יָכוֹל אֶחָד מֵהֶן לְבָרֵךְ בְּשִׁבְלֵי כָּלֶם²⁰, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן ח'²¹. וְאַחֵר שְׁשֹׁמֵעַ הַבְּרָכָה – יִסְפֹּר²² מִיָּד²³.

ב נָשִׁים וְעֲבָדִים פְּטוּרִים מִמִּצְוָה זוֹ²⁴, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוָה עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִן גִּרְמָא²⁵. וּבִמְקָצֵת מְדִינוֹת שָׁמוּ הַנָּשִׁים מִצְוָה זוֹ עֲלֵיהֶם הוֹכְרָה²⁶. וְאִין חֲשַׁשׁ אֲסוּר בְּמָה שֶׁהֵן מְבָרְכוֹת עֲלֵיהָ אִם שֶׁהֵם פְּטוּרוֹת מִמֶּנָּה, עֵינִן סִימָן י"ז²⁷.

וּמִצְוָה זוֹ נוֹהֶגֶת בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ, בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשֹׁלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת²⁸.

וַיֵּשׁ אוֹמְרִים²⁹ שֶׁבְּזִמְנָן הָזֶה שְׁאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם וְאִין מְקַרְבִּין הָעֹמְרִים³⁰ – אִין מִצְוָה זוֹ נוֹהֶגֶת כָּלֶל מִדְּבָרֵי תוֹרָה, אֲלֵא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שֶׁתִּקְנוּ "זָכַר לְמִקְדָּשׁ"³¹. וְכֵן עֵקֶר³². וּמִכָּל מְקוֹם, כָּל מִה שֶׁתִּקְנוּ חֲכָמִים תִּקְנוּ כְּעֵין שֶׁל תוֹרָה³³, וְאִין חֲלוּק בִּינֵיהֶם אֲלֵא בְּדָבָרִים שְׁתִּתְבָּאֵר³⁴.

17. לבוש ס"א. ח"י סק"ד.

18. פר"ח ס"א שם (בתחילת דבריו).

19. שו"ת הרשב"א ח"א סימן קכו. מ"א שם.

20. תוספתא ברכות פ"ו ה"כ (עשרה).

21. סי"א (ולא נזכר עשרה). וראה גם סימן ריג ס"ו.

22. רשב"א שם.

23. ראה גם לעיל סימן תלב ס"ח. ואם הפסיק בינתיים בדבור – ראה לעיל שם ס"ו.

24. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ד. מ"א סוף סק"א. וראה גם זהר ח"ב קפג, א. ח"ג צז, ב (רע"מ).

25. כסף משנה שם. מ"א שם.

26. מ"א שם. וראה מנחת חינוך מצוה שו. לקו"ש ח"ז ע' 280 הערה 9. חט"ז ע' 219. שלחן המלך ח"ב ע' קטז הערה 9. לקמן סימן תצג סוף ס"ט.

27. ס"ג. וראה לעיל סימן רצו סוף סי"ט וקו"א סק"ג.

28. רמב"ם שם. ראב"י סימן תקכו (ע' 176). הובא במרדכי מגילה רמז תתג. טור. וראה ב"י ד"ה וכתב עוד אבי העזרי.

29. תוס' מנחות סו, א ד"ה זכר. רא"ש פסחים פ"י סימן מ בסופו. ר"ן שם (כה, א) דבור הא' בשם רוב המפרשים. ב"י ד"ה ומ"ש וזמן.

30. ר"ן שם.

31. אמימר מנחות שם.

32. ב"י שם ושם. משמעות שו"ע ס"ו (ראה באר הגולה שם).

33. ראה פסחים קטז, ב וש"נ. וראה גם לקמן ס"ו.

34. לקמן סעי' ו, יב, יג.

ג. זמן הקרבת העומר הוא ב"ז בניסן, שנאמר³⁵ "ממחרת השבת יניפנו וגו'". וקבלו חכמים³⁶ שזה הוא ממחרת יום טוב הראשון של פסח, ומיום זה עצמו מתחילין לספר ולא מיום שלאחריו³⁷, שנאמר³⁸ "מהחל חרמש בקמה תחל לספר וגו'", הא למדת שזמן הספירה הוא בזמן ראשית הקצירה, דהינו בזמן קצירת העומר³⁹, וקצירתו הוא קדם הבאתו ולא אחר כך⁴⁰.

ואי אפשר להתחיל הספירה ביום הבאתו ממש (ואין העמר קרב אלא ביום ממש⁴¹), שנאמר⁴² "תמימות תהינה", ואין אתה מוצא "תמימות" אלא בשמתחיל לספר בערב, דהינו שמתחיל הוא לספר יום הראשון בליל ט"ז קדם אור הבקר⁴³. והוא הדין ספירת שאר הימים שאינה אלא בלילה, שזמן הסתם ספירת כל הימים הם שוין.

וכל הלילה פשוט לספירת העמר, שאם שכח ולא ספר בתחלת הלילה ונזכר קדם שעלה עמוד השחר – חייב לספר⁴⁴. אבל לכתחלה מצוה מן המבחר לספר בתחלת הלילה מיד אחר תפלת ערבית⁴⁵.

וקדם שישפר בלילה צריך לברך⁴⁶, בדרך שמברכין על כל המצות, בין של תורה בין של דברי סופרים.

אבל אם שכח לספר בלילה ונזכר ביום – יספר בלא ברכה⁴⁷, לפי שיש אומרים⁴⁸ שאם לא נקצר העמר בלילה קוצרין אותו ביום, ולפיכך אם שכח או הזיד⁴⁹ ולא ספר בלילה

35. ויקרא כג, יא.

36. ספרא אמור פרשה י. מנחות סה, ב. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז הל"א.

37. ברייתא מנחות סו, א. רש"י שם ד"ה מיום.

38. דברים טז, ט.

39. רש"י עה"ת דברים שם.

40. רש"י מנחות שם ד"ה תלמוד לומר וד"ה קצירה וספירה בלילה.

41. ברייתא שם.

42. ויקרא כג, טו. ברייתא שם.

43. ראה דברי נחמיה שם.

44. טור ושו"ע ס"א, ממשנה מגילה כ, ב. וראה הגהת הצ"צ בסידורו (סדר ספירת העומר) דמשמע שלכתחילה יש לספור קודם חצות לילה. וראה ס' ספירת העומר (כהן) ע' נא הערה ג.

45. טור ושו"ע שם. וכ"ה בסידור. וראה לקמן סט"ז וסי"ז.

46. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ה. טור ושו"ע שם. וראה העו"ב תתנה ע' 32.

47. תוס' מגילה שם ד"ה כל הלילה. מנחות שם סו, א. רא"ש פסחים פ"י סימן מא. טור ושו"ע ס"ז. וכ"ה בסידור.

48. משנה מנחות עא, א (שקוצר ביום).

49. ראה דברי נחמיה שם.

- חֵיב לְסַפֵּר בַּיּוֹם וּלְבָרֵךְ⁵⁰, וַיֵּשׁ חוֹלְקִין עַל זֶה⁵¹, לְפִיכָךְ יִסְפֹּר בְּלֹא בְרָכָה, שֶׁסֶפֶק בְּרָכוֹת לְהִקָּל.

ד הַסְפִּירָה⁵² צָרִיךְ לְבָרֵךְ⁵³ מְעַמָּד, שֶׁנֶּאֱמַר⁵⁴ "בְּקֻמָּה", וְדִרְשׁוּ חֲכָמִים⁵⁵: אֵל תִּקְרָא "בְּקֻמָּה" אֲלָא "בְּקוּמָה" תַּחֲל לְסַפֵּר. וּמִכָּל מָקוֹם, אִם מְנָה מֵיֶשֶׁב - יֵצֵא⁵⁶, לְפִי שֶׁדִּרְשָׁה זֶה אֵינָה אֲלָא אֶסְמִכְתָּא בְּעִלְמָא⁵⁷.

ה מִן הַתּוֹרָה צָרִיךְ לְמַנּוֹת הַיָּמִים וְגַם הַשָּׁבוּעוֹת⁵⁸, שֶׁנֶּאֱמַר⁵⁹ "תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם", כְּלוּמַר עַד חֲמִשִּׁים⁶⁰, וְאֹמַר⁶¹ "שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת תִּסְפֹּר לָךְ", בִּיָּצֵד יִסְפֹּר שְׁנֵיהֶם? כְּשֶׁמִּגִּיעַ לְשִׁבְעָה יָמִים יֹאמַר: "הַיּוֹם שִׁבְעָה יָמִים שֶׁהֵם שָׁבוּעַ אֶחָד", וּכְשֶׁמִּגִּיעַ לַיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר יֹאמַר: "הַיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם שֶׁהֵם שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת", וְכֵן בִּשְׁאָר כָּל סוּף שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ⁶². וְאִם לֹא עָשָׂה כֵן - לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹכְתּוֹ מִן הַתּוֹרָה⁶³.

ו אֲבָל בַּיָּמִים שֶׁבִּין כָּל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ, דְּהִינּוּ מִיּוֹם ח' עַד יוֹם י"ג וְעַד בְּכָלֵל, וּמִיּוֹם ט"ו עַד יוֹם עֶשְׂרִים, וְכֵן הַיָּמִים שֶׁבִּין שְׁאָר הַשָּׁבוּעוֹת - יֵשׁ אוֹמְרִים⁶⁴ שֶׁאֵין צָרִיךְ לְמַנּוֹת בָּהֶן הַשָּׁבוּעוֹת אֲלָא הַיָּמִים בְּלִבְדָּה, כְּגוֹן בַּיּוֹם ח' יֹאמַר: "הַיּוֹם שְ�מוֹנֶה יָמִים", וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר "שֶׁהֵם שָׁבוּעַ אֶחָד וַיּוֹם אֶחָד".

50. בה"ג הל' עצרת (ל, ד שסופר ביום ומברך). וראה תוס' ורא"ש שם. רמב"ם שם ה"ז והכ"ג.

51. משנה מגילה כ, ב. תוס' מגילה שם ומנחות שם בשם ר"ת (דהעיקר כסתמא דמגילה).

52. (מנחות סו). מדרש תנאים לדברים טז, ט. מדרש לקח טוב עה"פ וספרתם (ויקרא כג, טו). הרי"ז גיאת ח"ב (ע' קח). רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ג. יראים השלם סוס"י רסא. רא"ש פסחים פ"י סוס"י מא. טור ושו"ע ס"א. וראה לעיל סימן ח ס"ד (שמכאן לומדים לעטיפת ציצית). לקמן סימן תקפה ס"א (שמכאן לומדים לתקיעת שופר, ושלפכך לא יסמוך על שום דבר בענין שאם ינטל אותו דבר שסמך עליו היה נופל, שאין זו עמידה אלא סמיכה).

53. כ"ה הלשון במדרש תנאים שם, וברי"ז גיאת ויראים ורא"ש שם. וראה לעיל סימן ח ס"ג (כל ברכות המצות צריך להיות מעומד). מחנה יוסף (ציצית) סימן כ. העו"ב תשעז ע' 100.

54. דברים טז, ט.

55. מדרש שם ושם. יראים ורא"ש שם.

56. רמב"ם שם. מ"א סק"ג. וראה גם לקמן שם.

57. כס"מ שם. וראה גם לקמן שם.

58. אב"י שם מנחות סו, א. טור ושו"ע ס"א.

59. ויקרא כג, טז. חגיגה יז, ב. לבוש ס"א.

60. תוס' מנחות סה, ב ד"ה כתוב. רא"ש פסחים פ"י סימן מ.

61. דברים טז, ט. חגיגה שם. לבוש שם.

62. יראים השלם סוס"י רסא, בשם רבנו אפרים. ראב"ה סימן תקכו (ע' 177). מרדכי מגילה סימן תתג. בעל המאור ור"ן סוף פסחים.

63. ובזמן הזה שהוא מדרבנן - ראה לקמן ס"ו.

64. ראב"ה שם בשם בתשובות מצאתי. הובא במרדכי שם ובטור. בעל המאור ור"ן שם.

וַיֵּשׁ אוֹמְרִים⁶⁵ לְהַפּוֹךְ, בַּיּוֹם ח' יֹאמַר: "הַיּוֹם שָׁבוּעַ אֶחָד וַיּוֹם אֶחָד", וּבַיּוֹם ט' יֹאמַר: "הַיּוֹם ב' שָׁבוּעוֹת וַיּוֹם אֶחָד".

וַיֵּשׁ אוֹמְרִים⁶⁶ שֶׁצָּרִיךְ לֹמַר בָּהֶם סְכּוּם הַיָּמִים וְהַשָּׁבוּעוֹת, כְּגוֹן בַּיּוֹם ח' יֹאמַר: "שְׁמוֹנֶה יָמִים שֶׁהֵם שָׁבוּעַ אֶחָד וַיּוֹם אֶחָד", וְכֵן בְּשֵׁאֵר כָּל הַיָּמִים צָרִיךְ לֹמַר סְכּוּם כָּל הַיָּמִים וְהַשָּׁבוּעוֹת וּמִגֵּן הַיָּמִים הַעוֹדְפִים עַל הַשָּׁבוּעַ. וְכֵן נִתְפַּשֵּׁט הַמִּנְהַג בְּכָל תְּפוצוֹת יִשְׂרָאֵל⁶⁷, וְאֵין לְשַׁנּוֹת.

וּמִכָּל מָקוֹם, אִם טָעָה וּמִנָּה בְּאַחַת מִב' הַסְּפִירוֹת (הַרְאֵשׁוֹנוֹת)⁶⁸ בַּיָּמִים שֶׁבְּאִמְצַע הַשָּׁבוּעוֹת – אֵין צָרִיךְ לַחְזוֹר וְלִסְפֹּר בְּזִמְנָה הַזֶּה שֶׁהַסְּפִירָה מְדַבְּרִי סוֹפְרִים⁶⁹.

וְאִם בַּיָּמִים שֶׁהֵם סוֹפֵי הַשָּׁבוּעוֹת, כְּגוֹן יוֹם ז' וַי"ד וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם, אִם טָעָה וְלֹא מִנָּה אֶלָּא הַיָּמִים בְּלִבָּד וְלֹא הַזְכִּיר הַשָּׁבוּעוֹת כָּלָל – יֵשׁ אוֹמְרִים⁷⁰ שֶׁאֵין צָרִיךְ לַחְזוֹר וְלִסְפֹּר בְּזִמְנָה הַזֶּה, שֶׁהַסְּפִירָה אֵינָה אֶלָּא "זְכָר", וְכִיּוֹן שֶׁסֶפֶר הַיָּמִים – יִצָּא⁷¹.

אֲבָל אִם סֶפֶר שָׁבוּעוֹת בְּלִבָּד, כְּגוֹן שֶׁאָמַר: "הַיּוֹם שָׁבוּעַ אֶחָד" אוֹ "שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת", וְלֹא הַזְכִּיר מִגֵּן הַיָּמִים – צָרִיךְ לַחְזוֹר וְלִסְפֹּר⁷², לְפִי שֶׁעֵקֶר הַסְּפִירָה הוּא מִגֵּן הַיָּמִים⁷³, שֶׁמִּגֵּן הַיָּמִים בְּלִבָּד יְכוּלִין לִסְפֹּר כָּל הַיּוֹם, אֲבָל מִגֵּן הַשָּׁבוּעוֹת בְּלִבָּד בְּלֹא הַזְכָּרָת שׁוּם מִגֵּן יָמִים אִי אֶפְשָׁר לִסְפֹּר אֶלָּא הַיָּמִים שֶׁהֵם סוֹפֵי הַשָּׁבוּעוֹת.

וַיֵּשׁ אוֹמְרִים⁷⁴ שֶׁאִם מִנָּה הַיָּמִים לְבַד צָרִיךְ לַחְזוֹר וְלִסְפֹּר, שֶׁכָּל מֶה שֶׁתִּקְנִי חֻקִּים תִּקְנֵנוּ בְּעֵין שֵׁל תוֹרָה⁷⁵. וַיֵּשׁ לַחֲשׁ לְדַבְּרֵיהֶם לַחְזוֹר וְלִסְפֹּר בְּלֹא בִּרְכָּה⁷⁶.

65. יִרְאִים שֵׁם, בִּשְׁם רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם. רַאבִּי"ה שֵׁם, בִּשְׁם יֵשׁ מִרְבּוּתִי, הוּבַא בְּמִרְדְּכִי שֵׁם וּבִטּוֹר.

66. יִרְאִים וּר"ן שֵׁם. שו"ת הַרְא"ש כָּלֵל כַּד סִימָן יג. טוֹר וּשׁו"ע ס"א.

67. יִרְאִים וּרַא"ש וּר"ן שֵׁם. טוֹר.

68. שְׁמִנָּה כְּאַחַת מִב' הַדְּעוֹת הַרְאֵשׁוֹנוֹת דְּלַעִיל.

69. עֵיין מ"א סק"ד. ח"י סק"ח. פּר"ח שֵׁם (דְּלֹא פְּלִיג אֵלֶּא עַל סוֹפֵי שָׁבוּעוֹת).

70. כִּנְסֵת הַגְּדוּלָּה הַגְּהוּת ב"י. מ"א שֵׁם.

71. כְּדַעַת אֲמִימָר בְּמִנְחוֹת שֵׁם.

72. ח"י שֵׁם. אֵלִיָּה זוּטָא סק"ב, בִּשְׁם רַבֵּנוּ יִרְחֵם נִתִּיב ה' ח"ד (מִד, ג).

73. רַאֵה רַבֵּנוּ יִרְחֵם שֵׁם, שֶׁרַק מִגֵּן הַיָּמִים הוּא מִהַתּוֹרָה.

74. שו"ת הַר"ש הַלּוֹי אַו"ח סִימָן ה. פּר"ח שֵׁם.

75. כְּדַלְעִיל ס"ב.

76. עוֹלַת שַׁבַּת סוֹף ס"ק א. בֹּאֵר הֵיטֵב סק"י. וְרַאֵה פַּעֲמֵי יַעֲקֹב כֵּט ע' כח.

ז אם ספר באותיות א"ב שאמר: "היום יום אֶלֶף", או "יום ב'", או "ג' ימים" – יש אומרים⁷⁷ שיצא ידי חובתו. ויש אומרים⁷⁸ שלא יצא. ויש לחש לדבריהם לחזור ולספר בלא ברכה⁷⁹.

אם לא אמר "היום", אלא מנה סתם: כך וכך ימים לעמר – לא יצא ידי חובתו⁸⁰, וצריך לחזור ולספר בברכה, דכיון שאמר: כך וכך ימים, הרי לא ספר את עצם היום הזה שהוא עומד בו, והתורה אמרה⁸¹: "תספרו חמשים יום", שתספר היום עצמו, שיאמר: היום כך וכך.

אבל אם אמר: היום כך וכך ולא אמר "לעמר" – יצא⁸², שמעקר הדין אין צריך לומר כלל "לעמר", אלא שנהגו כך לבאר יפה⁸³ בספירה לאיזה דבר סופרים, ואין זה מעכב כלל בדיעבד.

ויש נוהגין לומר "לעמר"⁸⁴. ואין לשבש שום גסח, כי שניהם נכונים⁸⁵.

(ויש נוהגין מטעם הידוע להם⁸⁶ לומר "לעמר" אחר מנין הימים קדם מנין השבועות, כגון "היום שמונה ימים לעמר, שהם שבוע אחד ויום אחד").

ח דרך צחות לשון הקדש לומר "ימים" לשון רבים משנים ועד עשרה, ועד בכלל, אבל מאחד עשר ואילך יאמר "יום" לשון יחיד⁸⁷. וטוב לומר מנין המועט קדם מנין המרובה, כגון "אחד ועשרים" ולא "עשרים ואחד". במה דברים אמורים? במדינות אלו שדרך לספר מנין המועט קדם, אבל במקומות שדרך לספר מנין המרובה קדם – יכול לומר גם בספירה כמנהג מקומו⁸⁸.

77. שו"ת הר"ש הלוי שם. כנסת הגדולה שם.

78. פר"ח שם.

79. עולת שבת ס"א. חק יעקב שם.

80. ט"ז סק"ז. מ"א סק"ט. וראה גם לקמן סוף סי"ד.

81. ויקרא כג, טז.

82. מ"א סק"י.

83. שו"ת הרשב"א ח"א סימן תנו. ב"י ד"ה כתב הרשב"א. לבוש ס"א.

84. רמ"א ס"א. ט"ז סק"ג. מ"א שם.

85. חק יעקב סק"ט. אליה רבה סק"ז. ובסידור הנוסח לעומר. וראה לקו"ש ח"ג ע' 1002.

86. סידור האריז"ל וסידור יעב"ץ. אבל בסידור הנוסח לומר לעומר בסוף הספירה.

87. שבלי הלקט סימן רלד. ח"י סק"י.

88. מ"א סק"ה. ח"י שם, בשם שו"ת אמונת שמואל סימן מט, מגמרא יומא נה, א.

ז "שְׁבוּעַ" הוּא לְשׁוֹן זָכָר⁸⁹, וְלִכְּנָן יֹאמֵר "שְׁבוּעַ אֶחָד" וְלֹא "אַחַת"⁹⁰, וּבְשְׁבוּעַ הַשְּׁנִי יֹאמֵר "שְׁנִי"⁹¹ וְלֹא "שְׁתִּי", וּבְשְׁבוּעַ הַשְּׁלִישִׁי יֹאמֵר "שְׁלִשָּׁה" וְלֹא "שְׁלֹשׁ", וְכֵן בְּשֵׁאֵר הַשְּׁבוּעוֹת.

י מִתֵּר לְסִפְרָה בְּכָל לְשׁוֹן שְׁמִבִּין, אָבָל אִם אֵינוֹ מִבִּין הַלְשׁוֹן שְׁפוּפֵר בּוֹ, אֶפְלוּ סִפְרָה בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אִם אֵינוֹ מִבִּינוּ – לֹא יֵצֵא, דְּכִינוֹן שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַמִּגְזֵן – אֵין זֶה סִפְרָה כָּלֵל⁹².

יא אַחֵר הַסִּפְרָה נוֹהֲגִין לֵאמֹר: "יְהִי רְצוֹן שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כּוֹ", לְפִי שְׁעִכְשׁוּ אֵין אֲנִי סוֹפְרִין אֶלָּא "זָכָר לַמִּקְדָּשׁ", וְאֵין בְּסִפְרָה זֶה עֲשִׂית מִצְוָה כָּלֵל⁹³, שֶׁהַמִּצְוָה הוּא לְסִפְרָה לְעֹמֵר, וְעִכְשׁוּ אֵין לָנוּ עֹמֵר לְסִפְרָה לֹא, אֶלָּא שְׁחֻכְמִים תִּקְנוּ לְסִפְרָה "זָכָר לַמִּקְדָּשׁ"⁹⁴, לְפִיכֵךְ מִתְפַּלְלִין: "שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ" וְנִקְיָם הַמִּצְוָה כְּתוּבָה⁹⁵.
(וַיֵּשׁ נוֹהֲגִין מִטַּעַם הַיְדוּעַ לָהֶם לֵאמֹר אַחֵר כֵּךְ: מִזְמוֹר⁹⁶ "אֱלֹהִים יַחַנְנוּ וַיְכַרְכְּנוּ"⁹⁷ וְ"אֲנִי בִכְחַ" וְ"רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם"⁹⁸).

יב וַיֵּשׁ אוֹמְרִים⁹⁹ שְׁמִתֵּר לְבִרְךְ וְלְסִפְרָה בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא סִפֵּק לִילָה וּסִפֵּק יוֹם¹⁰⁰ הָעֶבֶר, וְאִם כֵּן הֵיאֵךְ יֹאמֵר: "הַיּוֹם שְׁנֵי יָמִים", שְׁמָא עֲדִין הוּא יוֹם רִאשׁוֹן? מִכָּל מָקוֹם כִּיּוֹן שֶׁהַסִּפְרָה בְּזִמָּן הַזֶּה מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים – סִפֵּק דְּבָרֵי סוֹפְרִים לְהַקְלִי. וַיֵּשׁ חוֹלְקִין עַל זֶה וְאוֹמְרִים¹⁰¹ שֶׁלִּכְתּוּבָה אֵין לְהַכְנִים עֲצֻמוֹ לְיַדִּי סִפֵּק אֶפְלוּ מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, וְאֵין לְסִפְרָה עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים שֶׁהוּא לִילָה וְדָאִי. וְכֵן עוֹשִׂין הַמְדַּקְדָּקִים. וְכֵן רָאוּי

89. רש"י על התורה בראשית כט, כז. לבוש ס"א. ט"ז סק"ד. מ"א סק"ה. פר"ח ס"א ד"ה יראה לי.

90. ט"ז שם. פר"ח שם.

91. לבוש שם.

92. מ"א סוף סק"ב. וראה לקו"ש כב ע' 118.

93. תוס' מגילה כ, ב סוד"ה כל. ב"ח סוף הסימן. ח"י סקי"א. ובסידור הנוסח: הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו אמן סלה (וכ"ה באבודרהם סדר ספירת העומר, ובכמה סידורים). וראה תורת מנחם תנש"א ח"ג ע' 87 הערה 80.

94. כדלעיל ס"ב.

95. ראה לקו"ש חל"ח ע' 11 ואילך ובהערות 55-56. שלחן המלך ח"ב ע' קיז.

96. תהלים סז.

97. מ"א סוף סק"ה. ח"י סקי"א.

98. פרי עץ חיים. סידור האריז"ל. וכ"ה בסידור.

99. סברא הא' בתוס' מנחות סו, א רד"ה זכר. סמ"ג מ"ע ר (רכ, ב) בשם הרשב"א. רא"ש פ"י סימן מ. טור.

100. כדלעיל סימן רסא ס"א וש"נ.

101. מסקנת התוס' שם. ר"ן פסחים (כח, א) דבור הא'. ב"י ד"ה ומ"ש וזמן. ט"ז סק"ה. וראה גם לעיל סימן רנב קו"א סוף סקי"ד.

לְכָל אָדָם לַעֲשׂוֹת¹⁰². וּמִכָּל מְקוֹם, הַמְּנַהֵג הַהַמּוֹן עֲכָשׁוּ בְּסִבְרָא הָרְאשׁוֹנָה לְסִפּוּר בִּבְיָן הַשְּׁמָשׁוֹת¹⁰³.

וּמִי שְׂרוּצָה לְדַקְדֵּק לְסִפּוּר בְּצֵאת הַכּוֹכָבִים וְהוּא מִתְפַּלֵּל עַרְבִית מִבְּעוֹד יוֹם עִם צָבוּר הַמִּתְפַּלֵּל עַרְבִית¹⁰⁴ עִם סְמוּךְ לַחֲשֵׁכָה וְסוּפְרִים בִּבְיָן הַשְּׁמָשׁוֹת¹⁰⁵ – טוֹב שִׁיִּסְפֹּר עִמָּהֶם בְּלֹא בְרָכָה, וְיִחְשַׁב בְּדַעְתּוֹ¹⁰⁶: אִם אֲשַׁכַּח לְסִפּוּר בְּלִילָה הַרְיִי סוּמָךְ עַל סְפִירָה זֹאת לְצֵאת בֵּה יְדֵי חוֹכְתִּי, וְאִם לֹא אֲשַׁכַּח בְּלִילָה הַרְיִי דַּעְתִּי עֲכָשׁוּ שְׁלֹא לְצֵאת בְּסִפְרָה זֹאת, שְׂאֵף לְהַאֲמִירִים¹⁰⁷ שְׂמֻצוֹת אֵין צְרִיכוֹת בּוֹנָה לְצֵאת בֵּה יְדֵי חוֹכְתּוֹ, מִכָּל מְקוֹם בְּשִׁמְכוֹן בְּפִרוּשׁ שְׁלֹא לְצֵאת בֵּה יְדֵי חוֹכְתּוֹ – בּוֹדְאִי אֵינִי יוֹצֵא בְּעַל בְּרַחוּ¹⁰⁸, וּלְפִיכֵךְ בְּשִׁיזְכּוֹר בְּלִילָה יִסְפֹּר בְּבְרָכָה¹⁰⁹.

אָבֵל אִם לֹא הִתְנָה בְּדַעְתּוֹ בְּפִרוּשׁ שְׁלֹא לְצֵאת בְּסִפְרָה זֹאת בְּשִׁיזְכּוֹר בְּלִילָה, אֲלֹא סִפֵּר סֵתָם¹¹⁰, אֵף שְׁלֹא בִּרְךְ עֲכָשׁוּ וְגַם לֹא עָנָה "אָמֵן" אַחֲרֵי בְרַכַּת הַצָּבוּר – לֹא יִבְרַךְ בְּשִׁיִּסְפֹּר בְּלִילָה, שְׂמָא הִיָּה בְּכָר לִילָה כְּשִׁיִּסְפֹּר בִּבְיָן הַשְּׁמָשׁוֹת, וּכְבָר יוֹצֵא יְדֵי חוֹכְתּוֹ לְהַאֲמִירִים שְׂמֻצוֹת אֵין צְרִיכוֹת בּוֹנָה. וְאֵף לְהַאֲמִירִים שְׂמֻצוֹת צְרִיכוֹת בּוֹנָה, מִכָּל מְקוֹם הַסְפִירָה בְּזִמָּן הַזֶּה מְדַבְּרֵי סוּפְרִים¹¹¹ וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂמֻצוֹת מְדַבְּרֵי סוּפְרִים לְדַבְּרֵי הַכָּל אֵין צְרִיכוֹת בּוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תַּע"ה¹¹².

וְאִפְלוּ לֹא סִפֵּר עִמָּהֶם כָּלֵל, אֲלֹא שִׁשְׁמַע הַסְפִירָה מִן אֶחָד (ו) מִן הַצָּבוּר שִׁסְפְּרוּ וְלֹא נִתְּבוֹן כָּלֵל לְהוֹצִיא, וְגַם הוּא לֹא נִתְּבוֹן לְצֵאת בְּשִׁמְיָה זֹאת, אֲלֹא שִׁמַּע לְפִי תַמּוֹ – לֹא יִבְרַךְ בְּשִׁיִּסְפֹּר בְּלִילָה¹¹³, שֶׁהַשּׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה. וְאִפְלוּ אִם הִיָּה מְחֻשָּׁב: אֵין אֲנִי מִתְּבוֹן לְצֵאת

102. שו"ת הרשב"א ח"א סימן קנד. שו"ע ס"ב.

103. ב"ח ריש הסימן. ח"י סק"ב.

104. אבודרהם סדר ספירת העומר, בשם מחזור ויטרי ח"א ע' 301. שו"ע ס"ג.

105. לבוש ס"ג. ט"ז סק"ו.

106. אבודרהם ולבוש שם (אמר). ט"ז שם (דעתו).

107. כדלעיל סימן ס"ה.

108. רמ"א ולבוש שם. מ"א סק"ח. ח"י סק"ד.

109. שו"ע ורמ"א שם.

110. לבוש שם. מ"א שם.

111. כדלעיל ס"ב.

112. סכ"ט, וש"נ.

113. משמעות שו"ת הרשב"א ח"א סימן תנח, הובא ב"י סוד"ה כתב הרד"א. וכדלעיל סימן ריג ס"ד (במוסגר) וש"נ. וראה לעיל סוף ס"א. דברי נחמיה שם סי"ב אות ט.

בספירה זו – אין זה כלום להאומרים שמצות אין צריכות בונה כלל, אלא אם כן מחשב: אני מתכוון שלא לצאת בה¹¹⁴.

וכל זה הוא בבין השמשות, אבל קדם בין השמשות – אין מנהג כלל לספר. אפלו בערב שבת שמקדימין לגמר תפלת ערבית בצבור בבית הכנסת קדם בין השמשות – אין הצבור סופרין כלל בבית הכנסת¹¹⁵, אלא כל אחד סופר בביתו כשיגיע הזמן.

ואם טעו ביום המענן וברכו וספרו, ואחר כך נתפזרו העבים ונודע שהיה קדם בין השמשות – צריכין לחזור ולספר¹¹⁶. אבל לא יברך שנית אם כשספרו היה מפלג המנחה ואילך¹¹⁷, שהרי מנהג העולם לקרות קריאת שמע של ערבית מפלג המנחה ואילך לפי שסומכין על האומרים¹¹⁸ שמפלג המנחה ואילך בשם שהוא כלילה לענין תפלת ערבית לרבי יהודה¹¹⁹ כך הוא כלילה לענין קריאת שמע של ערבית, ואם כן הוא הדין שהוא כלילה לענין ספירת העמר לרבי יהודה לפי דבריהם¹²⁰. ומכל מקום, צריכים לחזור ולספר כשיגיע הזמן, לפי שהעקר בהאומרים¹²¹ שמפלג המנחה אינו חשוב כלילה אפלו לרבי יהודה אלא לענין תפלה בלבד, אבל לא לענין שאר דברים שמצותם כלילה, כמו שנתבאר בסימן רל"ה¹²².

יג. אבל המדקדקים לספר בצאת הכוכבים שטעו ביום המענן וספרו בבין השמשות – אין צריך לחזור ולספר כלל בצאת הכוכבים מעקר הדין אפלו בלא ברכה, לפי שכבר יצא ידי חובתו¹²³ לגמרי מעקר הדין במה שספרו בבין השמשות שהוא ספק לילה, וספק דברי סופרים להקל¹²⁴.

(ומכל מקום, כדי לחש לדברי האומרים¹²⁵ שספירה בזמן הזה מן התורה – טוב להם שיחזרו לספר בצאת הכוכבים בלא ברכה¹²⁶).

114. ראה לעיל סימן ו ס"ט. סימן רצו סי"ז. לקמן סי"ד.

115. שו"ת רש"ל סימן יג. ב"ח ריש הסימן. ח"י סקי"ב.

116. תשובת הרשב"א ח"א סימן קנד. שו"ע ס"ב.

117. עולת שבת סק"ב. ח"י שם.

118. ר"ת ור"י בתוס' ברכות ב, א ד"ה מאימתי.

119. ברכות כו, א.

120. ראה ח"י סקי"ג.

121. רא"ש שם פ"א סימן א. טור ושו"ע סימן רלה ס"א.

122. סימן זה בשו"ע לא הגיע לידיו, וראה לעיל סימן רסז ס"ב.

123. מ"א סק"ו.

124. אליה רבה סק"י.

125. כדלעיל ס"ב.

126. אליה רבה שם.

יד מי ששואל אותו חברו בבין השמשות כמה ימי הספירה בלילה זה – יאמר לו: אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו: היום כך וכך – לא יוכל הוא עצמו לחזור ולמנות בברכה¹²⁷, לפי שכבר יצא ידי חובתו כמה שאמר לחברו: היום כך וכך, לפי דברי האומרים¹²⁸ שאין צריך בונה לצאת¹²⁹. אף שלא אמר "לעמר" – אין בכך פלוגה¹³⁰. אבל השואל יכול לספר בברכה אף ששמע כבר הספור מהמשיב, מכל מקום בשעה ששמע היה בדעתו לחזור ולספר, שהרי בשביל כך הוא שומע, ונמצא שהיה בדעתו בפרוש שלא לצאת בשמיעה זו.

אבל המשיב לא היה בדעתו בפרוש בשעת התשובה שרוצה לחזור ולספר שנית אחר כך אף שבאמת כן הוא, מכל מקום כיון שלא היה בדעתו בפרוש – יצא ידי חובתו להאומרים שאין צריכות בונה.

אבל אם לא אמר לו: היום כך וכך, אלא השיב לו סתם: כך וכך לעמר – לא יצא בזה¹³¹ לדברי הפל, ויחזור ויספר בברכה. ומכל מקום, יותר טוב לומר: אתמול היה כך וכך¹³².

זו וכל זה ששואלו בבין השמשות, אבל קדם לכן אף אם אמר לו: היום כך וכך לעמר – חוזר וסופר בברכה¹³³, כיון שהעקר בהאומרים שאף מפלג המנחה ואילך אינו חשוב בלילה אלא לענין תפלה בלבד¹³⁴, וגם להאומרים שהוא בלילה – הרי יש אומרים¹³⁵ שאף מצות מדברי סופרים צריכות בונה לצאת בהן.

(ומכל מקום, לכתחלה טוב לזהר מפלג המנחה ואילך שלא יאמר: היום כך וכך¹³⁶).

זז מתר לספר קדם תפלת ערבית אפלו במוצאי שבת שמוסיפין מחל על הקדש, שמכל מקום לילה הוא¹³⁷ ואינו נחשב ליום העבר אלא ליום המחרת. ומכל מקום,

127. אבודרהם סוף סדר ספירת העומר. שו"ע ס"ד.

128. לעיל סי"ב.

129. מ"א סק"י. ח"י סקי"ד.

130. מ"א שם. וראה גם לעיל ס"ז.

131. ט"ז סק"ז. מ"א סק"ט. וכדלעיל ס"ז.

132. ט"ז סוף סק"ז.

133. אבודרהם שם. שו"ע שם.

134. כדלעיל סוף סי"ב.

135. פר"ח ס"ד ד"ה ולכן. וראה גם לעיל סימן תעה סכ"ט, וש"נ.

136. לחוש לדעת האומרים שמפלג המנחה הוי לילה לכל דבר (דברי נחמיה שם).

137. מ"א סוף סק"ז. וראה גם לקמן סימן תצא ס"ג.

ראוי להקדים תפלת ערבית לספירה¹³⁸, שתפלת ערבית היא תדירה והספירה אינה תדירה¹³⁹, ותדיר קודם לשאינו תדיר¹⁴⁰.

יז ואם דרכו להתפלל ערבית מבעוד יום ולקרות על מפתו כל הג' פרשיות, אף שמתר לו לאכל קדם קריאת שמע שעל המטה כמו שנתבאר בסימן רל"ה¹⁴¹, מכל מקום בימי הספירה לא יתחיל לאכל¹⁴² אפלו סעודה קמנה¹⁴³ חצי שעה קדם זמן ספירה¹⁴⁴, דהינו חצי שעה קדם בין השמשות¹⁴⁵, גזרה שמא ימשך בסעודתו וימנע מספירת העמר. אלא אם כן הוא מקום שנוהגין שהשמש קורא לספר ספירה בשמגיע זמנה¹⁴⁶, שאז אין לחש שמא ימשך בסעודתו, כמו שנתבאר בסימן רל"ב¹⁴⁷.

(ואפלו במקומות שלא נהגו כן¹⁴⁸, אם עבר והתחיל בסעודה בתוך חצי שעה סמוך לזמן הספירה - אין צריך להפסיק באמצע סעודתו¹⁴⁹).

אבל אם התחיל הסעודה לאחר שהגיע זמן הספירה - צריך להפסיק ולספר באמצע סעודתו¹⁵⁰ להאומרים שספירה בזמן הזה היא מן התורה¹⁵¹, כמו שנתבאר בסימן רל"ה¹⁵². ואף שהעקר בהאומרים שספירה בזמן הזה היא מדברי סופרים¹⁵³, מכל מקום בדבר שאין בו מרח כלל, דהינו להפסיק מעט ולספר - יש לחש לסברא הראשונה¹⁵⁴.

138. ח"י סקט"ז. וכ"מ בטור ושו"ע ס"א.

139. ח"י שם.

140. משנה הוריות יב, ב. וכדלעיל סימן כה ס"ב וש"נ.

141. סימן זה בשו"ע ר לא הגיע לדינו. וראה ט"ז שם סק"ג. מ"א שם סוף סק"ב וסק"ה. לעיל סימן רסז בקר"א.

142. דרכי משה ס"ק א. רמ"א ס"ד.

143. ראה שו"ע סימן רלב ס"ב. וראה גם לעיל סימן ע ס"ה (במוסגר).

144. עולת שבת ס"ק ד. מ"א סקי"א.

145. כדלעיל סי"ב וסי"ג.

146. מ"א שם.

147. סימן זה בשו"ע ר לא הגיע לדינו, וראה רמ"א שם סוף ס"ב ומ"א סק"ח.

148. שהשמש קורא.

149. רמ"א סוף ס"ד. וראה גם לעיל סימן ע ס"ה (לענין תפלה). סימן תלא קו"א סוף סק"א (במוסגר). דברי נחמיה שם.

150. רמ"א שם.

151. ח"י סקי"ז.

152. ראה מ"א שם סק"ה (בקריאת שמע שהוא מן התורה). וראה גם לעיל סימן ע ס"ה.

153. כדלעיל ס"ב.

154. ח"י שם.

יח אם אינו יודע איזה יום הוא בספירה ופתח וברך על דעת שיספר כמו שישמע מחברו, ואחר הברכה שתק ושמע מחברו וספר כמוהו – יצא ידי חובת הברכה¹⁵⁵, ואין צריך לחזור ולברך שנית קדם ספירתו אף על פי שבשעת ברכה ראשונה לא היה יודע על איזה יום הוא מברך¹⁵⁶.

יט אבל לכתחלה אין לעשות כן, ולא יברך עד שיודע איזה יום הוא מהספירה, כדי שיידע על מה הוא מברך¹⁵⁷.

כ אם ברך על דעת לספר "ארבעה ימים לעמר", שהוא סבור שהיום יום רביעי, ולאחר שנמר הברכה נזכר שהיום יום חמישי – אין צריך לחזור ולברך, אלא סופר מיד "חמשה" על סמך הברכה שברך כבר. אף על פי שהברכה היתה על דעת יום רביעי – אין בכך כלום, לפי שדברים שבלב אינן דברים לענין זה, כמו שנתבאר בסימן ר"ט¹⁵⁸.

כא אם היה עומד ביום רביעי וברך על דעת לספר "ארבעה" וטעה בדבורו וספר "חמשה" – צריך לחזור ולספר "ארבעה", ביון שיצא שקר מפיו¹⁵⁹, שהיום יום רביעי הוא והוא ספר "חמשה" בפיו. אף שהיה במחשבתו "ארבעה" – אין זה כלום, שמצות הספירה היא בפה¹⁶⁰.

ומכל מקום, אין צריך לחזור ולברך קדם שחוזר לספר "ארבעה"¹⁶¹ (אפלו אם טעה בתחלה בדרגתו, שהיה סבור שהוא יום חמישי וברך על דעת לספר "חמשה", ולאחר שספר נזכר שהיום יום רביעי – אף על פי כן אין צריך לחזור ולברך¹⁶²), לפי שיוצא בברכה שברך כבר אם לא הפסיק בינתיים בדברים אחרים. אבל הספירה הראשונה אינה חשוכה הפסק, ביון שנתעסק בדרך שברך עליו אלא שלא עלה בידו בהגן¹⁶³.

155. טור בשם ראבי"ה סימן תקכו (ע' 177). שו"ע ס"ה.

156. ראה דברי נחמיה שם.

157. ט"ז סק"ח. אליה זוטא סק"ב, בשם צידה לדרך כלל ג.

158. סימן זה בשו"ע לא הגיע לידינו, וראה שו"ע שם ס"א (בכוס של מים, וסבור שהוא יין, ופתח על דעת לומר בורא פרי הגפן, ונזכר שהוא של מים וסיים שהכל, יצא). וראה הטעם במלחמות ברכות פ"א (ו, ב), ובהשגת הראב"ד שם (הובא ברא"ש שם פ"א ס"ד), כי אין הכוונה מעכבת ולא מציון פסול במחשבה כגון זו. וראה דברי נחמיה שם. מ"מ וציונים.

159. ב"ח ד"ה ומ"ש וכתב עוד. מ"א סק"ב. וכמסקנת הפוסקים רס"י רט (ט"ז ומ"א שם ס"ק א).

160. פר"ח ס"ו ד"ה גם לפי.

161. מ"א שם.

162. מ"א שם (כשנזכר תוך כדי דיבור. ולפי האמור לעיל ס"כ, שהכוונה אינה פוסלת הברכה, סגי במה שלא הפסיק בדברים אחרים). וראה דברי נחמיה שם.

163. ראה דברי נחמיה שם.

כב (ובשחזור לספר "ארבעה" – צריך לומר: "היום ארבעה כו"). ואם חוזר לספר בתוך כדי דבור לספירה הראשונה – אין צריך לחזור ולומר "היום", אלא יאמר מיד: "ארבעה ימים לעמר"¹⁶⁴).

כג ויש¹⁶⁵ אומרים¹⁶⁶ שאם שכח לספר בלילה אחת – אין צריך לספר כלל בשאר כל הלילות, לפי שכבר הפסיד ממצות ספירת העמר לגמרי כשחסר ממנו יום אחד, שנאמר¹⁶⁷ "תמימת תהיינה".

ויש חולקין ואומרים¹⁶⁸ שצריך לספר בשאר כל הלילות, לפי שכל לילה היא מצוה בפני עצמה¹⁶⁹ ואין תלויות זו בזו.

כד ולענין הלכה, נוהגין לספר בשאר לילות בלא ברכה¹⁷⁰, בין ששכח בלילה הראשון בין ששכח באחד משאר כל הלילות¹⁷¹, לפי שספק ברכות להקל¹⁷².

במה דברים אמורים? כשלא נזכר כל הלילה וכל יום המחרת, אבל אם נזכר למחר ביום וספר בלא ברכה כמו שנתבאר למעלה¹⁷³ – יספר בשאר כל הלילות בברכה¹⁷⁴, שהרי אף לפי הסברא הראשונה¹⁷⁵ לא הפסיד מצות הספירה בחסרון לילה אחד, בין שספר למחר ביום, והרי הן נקראות "תמימות", שסופר כל המ"ט יום. ואף שיש אומרים¹⁷⁶ שהספירה אינה אלא בלילה, שאף אם שכח לספר בלילה אין צריך לספר ביום, ואם כן אף אם ספר ביום אין ספירה זו שוה כלום להשלים מספר המ"ט יום, מכל מקום הרי יש אומרים¹⁷⁷ שאף אם לא ספר כלל יום אחד או אפילו ימים הרבה סופר בשאר הלילות בברכה.

164. מ"א שם (לענין טעה בדיבורו. ולפי הנ"ל ס"כ-כא, כן הוא גם בטעה בדעתו). וראה דברי נחמיה שם.

165. אוצ"ל: יש.

166. טור בשם בה"ג הל' מנחות (קלז, ג). וראה חקרי הלכות ח"ג עב, ב.

167. ויקרא כג, טו.

168. הרי"ץ גיאץ ח"ב (ע' קט) בשם רב האי גאון. תוס' מנחות סו, א סוד"ה זכר. רא"ש פסחים פ"י סימן מא, וטור, בשם רבנו יונה.

169. רב האי שם. ב"י ד"ה והר"ן.

170. תרומת הדשן סימן לז. שו"ע ס"ח. וראה גם תוס' מגילה כ, ב ד"ה כל, וטור, בשם בה"ג.

171. שו"ע שם.

172. פר"ח ס"ז.

173. סעיף ג.

174. תרומת הדשן שם. לבוש ס"ח.

175. היא דעת בה"ג, שכשהחיר אין צריך לספור בשאר הלילות, סבירא ליה לעיל ס"ג שכשלא ספר בלילה יספור ביום.

176. דעה הב' דלעיל ס"ג.

177. דעה הב' דלעיל סכ"ג.

כה וְכֹל זֶה בְּשִׁבְרֵי לוֹ שֶׁלֹּא סֵפֶר בְּלִילָה אֶחָד, אֲבָל אִם הוּא מְסַפֵּק בְּדָבָר, אַף שֶׁלֹּא סֵפֶר לְמַחֵר בַּיּוֹם – יִסְפָּר בִּשְׁאֵר לַיְלֹת בְּבִרְכָּה¹⁷⁸, וְכִיּוֹן שֵׁישׁ לְהִסְתַּפֵּק שְׁמֵא סֵפֶר בְּלִילָה, וַיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק גַּם בֵּן שְׁמֵא בְּהַאֲמָרִים שֶׁכָּל לַיְלָה וְלַיְלָה הִיא מִצּוּה בַּפְּנֵי עֲצָמָה וְאִינֶן תְּלִיּוֹת זֶה בָּזוּת, נִמְצָא שֵׁישׁ כָּאֵן סֵפֶק סִפְקָא לְהַחֲמִיר לְהַצְרִיךְ בְּרִכָּה וּסְפִירָה בִּשְׁאֵר הַלַּיְלֹת¹⁷⁹.

וְכֵן בְּכָל מְקוֹם שֶׁנִּתְבָּאֵר¹⁸⁰ שֶׁצָּרִיךְ לְחֹזֵר וְלִסְפֹּר בְּלֹא בְּרִכָּה מִחֲמַת הַסֵּפֶק שֵׁישׁ בְּסְפִירָה הֶרְאִשׁוּנָה, אִם לֹא חֹזֵר וְסֹפֵר – יִסְפָּר בִּשְׁאֵר הַלַּיְלֹת בְּבִרְכָּה¹⁸¹.

כו בְּמִקְוֹמוֹת שֶׁנִּזְכָּרִין לְקֹדֶשׁ¹⁸² וְלִהְבָּדִיל¹⁸³ בְּבֵית הַבְּנִסָּת עַל הַיֵּין – סוֹפְרִים הַעֲמֹר בְּלִיל שֶׁבֶת וַיּוֹם טוֹב אַחֵר הַקְּדוּשׁ¹⁸⁴, לְפִי שֶׁכָּל מָה שֶׁנִּזְכָּר לְהַקְדִּים קְדֻשַׁת הַיּוֹם יֵשׁ לָנוּ לְהַקְדִּים¹⁸⁵. וּבְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת וַיּוֹם טוֹב סוֹפְרִים קֹדֶם הַהִבְדָּלָה¹⁸⁶, לְפִי שֶׁכָּל מָה שֶׁנִּזְכָּר לְאַחֵר הַהִבְדָּלָה יֵשׁ לָנוּ לְאַחֲרָה¹⁸⁷, כִּדִּי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה קְדֻשַׁת הַיּוֹם נִרְאִית עָלֵינוּ כְּמִשְׁאֵי¹⁸⁸. וְכֵן בְּמִקְוֹמוֹת שֶׁמִּבְדִּילִין בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת קֹדֶם "וַיִּתֵּן לָךְ" מִיָּד אַחֵר קְדִישׁ "תִּתְקַבֵּל" [וְכֵן בְּמִקְוֹמוֹת שְׁאוּמְרִים "וַיִּתֵּן לָךְ" קֹדֶם הַהִבְדָּלָה¹⁸⁹ – סוֹפְרִים מִיָּד אַחֵר קְדִישׁ "תִּתְקַבֵּל"¹⁹⁰]¹⁹¹, לְפִי שֵׁישׁ לָנוּ לְהַקְדִּים הַסְפִּירָה בְּכָל מָה שֶׁאֲפָשֶׁר, וּמִיָּד שֶׁנִּסְתַּלְקָה הַתְּפִלָּה בְּקִדְּשׁ שֶׁלֹּאֲחֲרֶיהָ – חָל עָלֵינוּ מִצְוַת סְפִירָה¹⁹².

כז וּכְשֶׁחָל יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת שְׁאוּמְרִים קְדוּשׁ וְהִבְדָּלָה עַל כּוֹס אֶחָד – אִי אֲפָשֶׁר לִסְפֹּר אַחֵר הַקְּדוּשׁ וְקֹדֶם הַהִבְדָּלָה כְּמוֹ בִּשְׁאֵר לַיְל יוֹם טוֹב וּמוֹצָאֵי שֶׁבֶתוֹת,

178. תרומת הדשן שם. שו"ע שם. וראה לקו"ש ח"ז ע' 466.

179. פר"ח ס"ח. וראה תרומת הדשן שם.

180. סעי' ג, ז, יב, יג, יד, כא.

181. ראה ט"ז סוף סק"י.

182. כדלעיל סימן רסט ס"ב.

183. כדלעיל סימן רצה ס"ד.

184. תרומת הדשן סימן ס. שו"ע ס"ט.

185. תרומת הדשן שם. ט"ז ס"ק י. מ"א סקי"ד. וראה גם לעיל סימן ער ס"ב.

186. תרומת הדשן שם. שו"ע שם.

187. תרומת הדשן שם. ט"ז שם. מ"א סקט"ו.

188. ראה ברכות נב, א. פסחים קה, ב. וראה גם מ"א סקט"ז.

189. ח"י ס"ק כ.

190. כ"ה בדפוס זיטאמיר. ובדפו"ר יש רק ובין כו' הא', ובלוח התיקון שם תוקן: וכן.

191. אבודרהם ריש סדר ספירת העומר. שו"ע שם.

192. ח"י שם.

שְׁהָרִי אֲסוּר לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם כָּלֵל, אֲזִי סוֹפְרִים קֶדֶם הַקְדוּשׁ וְהַהֲבָדָלָה¹⁹³ וְלֹא אַחֵר כֶּךָ, לְפִי שֶׁכָּל מֵה שֶׁנוֹכַח לְאַחֵר הַהֲבָדָלָה יֵשׁ לָנוּ לְאַחֲרָה¹⁹⁴.

(אָבֵל יוֹם שְׁנֵי שָׁל פֶּסַח שֶׁחֵל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת - אֵין מְקַדְשִׁין וְאֵין מְבַדִּילִין כָּלֵל בְּבֵית הַכֶּנֶסֶת¹⁹⁵, מִטַּעַם שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסִימָן תפ"ז¹⁹⁶).

בח כָּכָל יוֹם טוֹב כְּשֶׁחֵל יוֹם רֵאשׁוֹן בְּשַׁבָּת נוֹהֲגִין לִזְמַר כָּלִיל שְׁנֵי הַמַּעֲרָבִית¹⁹⁷ הַשִּׁיכִים לָלִיל רֵאשׁוֹן¹⁹⁸, שֶׁכָּלִיל שַׁבָּת אֵין אֲזִמְרִים מַעֲרָבִית מִטַּעַם שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסִימָן ער"ה¹⁹⁹, חוּץ מִיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח שֶׁחֵל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, שֶׁנִּזְהָגִין לִזְמַר כָּלִיל שְׁנֵי הַמַּעֲרָבִית הַשִּׁיכִים לָלִיל שְׁנֵי²⁰⁰, מִשּׁוּם בְּכוּר לְסַפֵּירָה²⁰¹ שֶׁזֶכֶר בּוֹ סֵדֶר קְצִירַת הָעֹמֶר שֶׁהָיָה נִקְצֵר בְּלִילָה זֶה²⁰².

בט אֲסוּר לֵאכֹל חֹדֶשׁ אֶף בְּזִמְנֵי הַזֶּה²⁰³, בֵּין לֶחֶם בֵּין קָלִי בֵּין פֶּרֶמֶל²⁰⁴, עַד תַּחֲלַת לַיִל י"ו בְּנִיסָן²⁰⁵, שֶׁנֶּאֱמַר²⁰⁶ "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶם לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְגו'"/, עַד וְעַד בְּכָלֵל²⁰⁷. אֲלֹא שֶׁבְּזִמְנֵי שַׁבָּת הַמְקַדֵּשׁ קַיִם, מִשְׁקָרֵב הָעֹמֶר בְּיוֹם ט"ו - הַתָּר הַחֹדֶשׁ מִיָּד²⁰⁸, שֶׁנֶּאֱמַר²⁰⁹ "עַד הִבִּיאֲכֶם אֶת קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם", אָבֵל עֲכָשׁוּ שְׂאִין לָנוּ קֶרְבֶּן - הָרִי עֶצֶם הַיּוֹם מִתֵּיר, דְּהֵינּוּ לְאַחֵר שֶׁעָבַר כָּל עֶצֶם הַיּוֹם²¹⁰.

193. תרומת הדשן שם. שו"ע שם.

194. תרומת הדשן שם. וראה גם מ"א סקט"ז.

195. ח"י סקכ"א.

196. סעיף ז.

197. פיוטים שאומרים בלילות יו"ט בתפלת ערבית. בסידור לא הובאו כלל פיוטים אלו.

198. כדלקמן סימן תרמב ס"ב.

199. סעיף ג.

200. לבוש ס"א. מ"א ריש הסימן.

201. מ"א שם. ח"י סק"א. כלומר, עדיפות וקדימה לספירה.

202. לבוש שם.

203. משנה מנחות סח, א. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ה ה"ב. טור ושו"ע ס"י וביו"ד סימן רצג ס"א. וראה לעיל סימן שח סוף ס"ט אם החדש מוקצה בשבת.

204. ויקרא כג, יד (ראה פרש"י שם, שכרמל הן קליות, וקלי הוא הקמח העשוי מכרמל, הנזכרים לעיל סימן תסב ס"ב). טור ושו"ע ס"י.

205. משנה שם. רמב"ם שם. טור ושו"ע יו"ד שם.

206. ויקרא כג, יד. רבי יהודה במשנה שם.

207. גמרא שם סח, ב.

208. משנה שם. רמב"ם שם (הקרובים, והרחוקים מותרים מחצות היום).

209. ויקרא שם.

210. ראה רש"י סוכה מא, רע"ב ד"ה עד עצם.

ובגולה כשלא היו יודעים יום שנקבע בו החדש בארץ ישראל – היו אסורין לאכל חדש גם כל יום י"ז עד תחלת ליל י"ח²¹¹, לפי שהוא ספק של תורה²¹², שהחדש אסור גם בחוץ לארץ מן התורה²¹³, שנאמר²¹⁴ "בכל משבתיכם". וגם עכשו שאנו יודעים יום קביעות החדש – אין לשנות מנהג אבותינו²¹⁵, מפעם שיתבאר²¹⁶.

ל ועכשו אין העולם נוהרין כלל באסור חדש²¹⁷.

ויש שלמדו עליהם זכות²¹⁸ במקומות שרב התבואה נזרעת קדם הפסח, או במקומות שמביאין להם תבואה ממקומות שרב התבואה נזרעת קדם הפסח, שאין בה אסור חדש, כמו שנתבאר ביוזרה דעה סימן רצ"ג²¹⁹ עין שם.

והמחמירים על עצמם במקומות ההם ונוזהר מסתם תבואה שאינה ידועה לו שהיא ישנה – אין צריך לזהר מפליטת הכלים שנתבשל בהם²²⁰ ממין שרוצה לבשל עכשו ישן²²¹, לפי שמין במינו אין צריך ששים אלא מדברי סופרים²²², ואין להחמיר כל כך בסתם תבואה שאין בה אלא חמרא בעלמא²²³.

וגם במקומות שרב התבואה נזרעת אחר הפסח, כגון במדינות פולין שרב השבלת שועל והשעורים שעושים מהם השכר נזרעין אחר הפסח, וגם אין מביאין לשם תבואה כלל ממדינות אחרות שזרעין בהם קדם הפסח²²⁴ – אף על פי כן אין רב העולם נוהגין שם אסור חדש.

211. כרינא בגמרא שם (משמיה דאבוה). רמב"ם שם. טור ושו"ע ס"י וביו"ד שם.

212. גמרא, לפירוש רש"י שם ד"ה וסבר. וראה שו"ת צמח צדק יו"ד סימן שנב אות ד.

213. ערלה פ"ג מ"ט. רבי אליעזר קידושין לו, רע"א במשנה. גמרא לפירוש רש"י במנחות שם, שכן גם דעת אבוה דרבינא. ר"ף קידושין (טו, א). רמב"ם שם. סמ"ג ל"ת סימן קמב. סמ"ק סימן ריו. שו"ת הרא"ש שם. טור ושו"ע ס"י וביו"ד שם ס"א. ש"ך שם בנקה"כ. וראה לקמן סוף ס"ל. לעיל סימן שח סוף ס"ט.

214. ויקרא שם. מנחות פד, א.

215. ראה ביצה ד, ב. רמב"ם שם (מדברי סופרים). רדב"ז שם.

216. ראה לקמן סימן תצ ס"א. סימן תרמט סכ"א. דברי נחמיה שם סכ"ט אות ה.

217. ב"ח סוף הסימן וביו"ד סימן רצג. ט"ז שם ס"ק ד. באר הגולה יו"ד שם. מ"א בסוף הסימן.

218. סמ"ג ל"ת סימן קמב-ד, בשם רבנו יצחק ברבנו שמואל. הגהות מיימוניות שם אות ג. שו"ת הרא"ש כלל ב ס"א. מרדכי קידושין רמז תקא. תרומת הדשן סימן קצא. טור ורמ"א יו"ד סימן רצג ס"א.

219. סימן זה בשו"ע ר" לא הגיע לידינו, וראה רמ"א שם. ומה שאינו אסור משום דבר שיש לו מתירין, ראה לקמן סימן תקיג קו"א סק"ה.

220. שו"ת רמ"א סימן קלב אות טו. מ"א סק"ז.

221. מ"א שם.

222. כדלעיל סימן תמב ס"ג וש"נ.

223. שו"ת רמ"א שם. מ"א שם.

224. של"ה שער האותיות אות ק (עז, ד) ד"ה עתה באתי על ענין דין של חדש. מ"א שם.

וַיֵּשׁ שְׁלֹמֹדוֹ עֲלֵיהֶם זְכוּת²²⁵ לְפִי שְׁשֵׁם הוּא שַׁעַת הַדָּחֶק, שְׁעָקָר שְׁתִּיתָם הוּא הַשְׁכָּר, לְפִיכֶךְ הֵם סוֹמְכִים עַל מִקְצֵת הָרֵאשׁוֹנִים²²⁶ הַסּוֹבְרִים שֶׁחָדָשׁ בְּחוּץ לְאֶרֶץ אֵינָה אֵלָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שֶׁנִּזְוּ מִשּׁוּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא גִזְרוּ אֵלָא בְּמִקְוֹמוֹת הַסּוֹמְכִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל²²⁷, כְּגוֹן מִצָּרִים וְעַמּוֹן וּמוֹאָב וּבָבֶל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בִּיזְרָה דְּעָה סִימָן שֶׁל"א²²⁸.

וַיֵּשׁ שְׁלֹמֹדוֹ עֲלֵיהֶם זְכוּת אַחֵר²²⁹ שֶׁסּוֹבְרִים שֶׁחָדָשׁ אֵינוֹ נוֹהֵג אֵלָא בְּתִבּוּאָה שֶׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת קִצְרָה, אֲבָל לֹא בְּשֶׁל נְכָרִים. וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לְחַזְקוֹת לְיִשְׂרָאֵלִים הַדְּרִים בְּכַפְרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תִּבּוּאָה זְרוּעָה אַחֵר תִּפְסַח בְּשָׂדֶה שֶׁל הַשֶּׁר שֶׁיִּנְחָגוּ בָּהּ אִסּוּר חָדָשׁ.

אֲבָל כָּל בַּעַל נֶפֶשׁ לֹא יִסְמָךְ עַל הַמַּתִּירִים הַלָּלוּ וַיַּחְמִיר לְעַצְמוֹ בְּכָל מָה שֶׁאֲפָשָׁר לוֹ²³⁰ כְּהַסְכְּמַת רַב הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים²³¹ שֶׁהַחָדָשׁ נוֹהֵג מִן הַתּוֹרָה אַף בְּחוּץ לְאֶרֶץ²³² וּבָבֶל מְקוֹם אַף בְּשֶׁל נְכָרִים²³³, כִּי בֶן עָקָר²³⁴.

עַיִן בִּיזְרָה דְּעָה סִימָן רצ"ג²³⁵ שֶׁהַנִּזְהָר מִחָדָשׁ יֵשׁ לוֹ לִזְהָר גַּם מִיֵּין-שָׂרָף וּמִמֵּי דְבֶשׁ שֶׁהַעֲמִידוּהוּ בְּשִׁמְרֵי שִׁכָּר²³⁶, עַיִן שֶׁם כָּל פְּרִטִי דִּין הַחָדָשׁ.

²²⁵. אור זרוע ח"א סימן שכח. ט"ז י"ד שם סק"ד. מ"א סק"ז ד"ה ונראה לי.

²²⁶. תשובת רבנו ברוך, הובאה בשו"ת מהר"ם (לבוב) סימן קצט, ובשו"ת הרא"ש כלל ב סימן א. אור זרוע שם. הובא בתרומת הדשן סימן קצא. ליקוטי מהרי"ל (ע' תרטז).

²²⁷. רבנו ברוך שם. מ"א שם.

²²⁸. סימן זה בשו"ע ר לא הגיע לידינו, וראה טור ושו"ע שם ס"א (לענין תרומות ומעשרות).

²²⁹. ב"ח סוף הסימן, ובי"ד שם ריש הסימן. שו"ת הב"ח החדשות סימן מח-מט. ט"ז י"ד שם (להקל בשל נכרים). באר הגולה שם. ובב"ח י"ד שם, בשם הגהות מהרש"ל לטור, בשם תשובת מעיל צדק, בשם הריב"א, ומשמעות בה"ג (להתיר עכ"פ בשל נכרי בחו"ל). וכן מסיק בשו"ת כנסת יחזקאל סימן מא ד"ה ואני הקטן אענה, ובשו"ת שב יעקב סימן סא. וראה שו"ת צמח צדק סימן ריח (לח, ד), בשם מהרי"ל בשם רבנו, צד נוסף ליישב מנהג העולם. ליקוט הדעות בזה ראה שו"ת צמח צדק י"ד סימן שנב (נז, ג-ד).

²³⁰. ב"ח י"ד שם סוף הסימן (שהמחמיר לא יחמיר אלא לעצמו). מ"א סוף הסימן (שבעל נפש יחמיר). וראה גם שו"ת רבנו סוס"י (שנהוג עלמא להחמיר בשל ישראל, ולצורך זיתים של אכילת מצה ואפיקומן יש להקל), וסוס"י ז (שבדורות שלפנינו נהגו כדעת המקילין ובדורות הללו רבו כמו רבו הנוהגים להחמיר), וסימן כ (להתיר י"ש מטעם תערוכות). שו"ת צמח צדק סימן שנא (מנהג מדינות אלו לאסור חדש של ישראל ולהתיר חדש של נכרי). שיחות קודש אחרון של פסח תש"מ (שבפועל מקילין בזמנינו).

²³¹. טור ושו"ע כאן ס"י ובי"ד שם ס"א. ש"ך שם בנקה"כ. כנסת יחזקאל סימן מא ד"ה וע"פ הדברים.

²³². כדלעיל סכ"ט וש"נ.

²³³. תוס' קידושין לו, רע"א. ראבי"ה סימן תקכז. שו"ת הרא"ש שם. טור ושו"ע י"ד שם ס"ב. ט"ז שם סק"ב. ש"ך שם סק"ו.

²³⁴. ראה שו"ת אדה"ז סימן ו בסופו, שהביא דעת כנסת יחזקאל סימן מא (ד"ה ואני הקטן אענה, ואילך) לאסור בשל ישראל, ומסיק שהעיקר כדעת המ"א להקל בחו"ל, במצות של מצוה. וראה שו"ת צמח צדק י"ד סימן שנב (נז, ד).

²³⁵. ראה ט"ז שם סק"א. ש"ך שם סק"ו. ח"י כאן סקכ"ב.

²³⁶. ראה לעיל סימן תמב ס"ט (גבי חמץ). חידושי צמח צדק משניות (ז, ד). שו"ת רבנו סימן כ.

תצג דינים הנוהגים בימי העמר וכו' ט' סעיפים

א נוהגין שלא לשא אשה²³⁷ ושלא להסתפר²³⁸ בין פסח לעצרת²³⁹, שמתאבלין²⁴⁰ על כ"ד אלפים מתלמידי רבי עקיבא שמתו בימים הללו²⁴¹.

אבל מתר לעשות שדוכין [או קדושין] בלא נשואין²⁴², שמא יקדימונו אחר²⁴³. ומתר גם בן לעשות סעודה לאחר השדוכין²⁴⁴ או לאחר הקדושין²⁴⁵.

אבל לא יעשו רקודין ומחולות. ואין צריך לומר שלא יעשו רקודין ומחולות של רשות²⁴⁶. אבל מתר לעשות סעודת הרשות, כגון שמחת מריעות, בלא רקודין ומחולות ושמחות יתרות²⁴⁷.

ב מי שקפץ ונשא בימים הללו – אין קונסין אותו כלום²⁴⁸, כיון שעשה מצוה. אבל מי שהסתפר בימים הללו – קונסין אותו על שעבר על המנהג²⁴⁹.

ג מי שלא קים עדין מצות פריה ורביה או שאין לו מי שישמשונו²⁵⁰, כיון שמתר לו לשא אפלו בתוך שלשים לאבלות אביו ואמו²⁵¹ שחייב להתאבל עליהם מגזרת חכמים²⁵², כל שפן שמתר לו לשא באבלות ימים הללו שאינן אלא מנהג בעלמא²⁵³. ומפל מקום, במדינות אלו נהגו להחמיר²⁵⁴.

237. טור ושו"ע ס"א.

238. טור (יש מקומות שנהגו). ב"י ריש הסימן, בשם דרשות הר"י אבן שועיב (מא, ד). שו"ע ס"ב. ומנהג חב"ד שאין מברכים שהחינו בימי ספירת העומר, מלבד שבתות ול"ג בעומר (ספר המנהגים - חב"ד ע' 43. ספר תורת מנחם התוועדיות תשמ"ט ח"ג ע' 134. וראה המלך במסיבו ח"א ע' שיז-ח).

239. והיינו בל"ג ימים (שבתוך מ"ט ימים) שבין פסח לשבועות, וכדלקמן סעי' ה-ו.

240. הרי"ץ גיאת ח"ב (ע' קט). לבוש ס"א.

241. יבמות סב, ב. טור ושו"ע ס"א.

242. טור בשם הרי"ץ גיאת שם (שמותר לארס). שו"ע ס"א. ח"י סק"ד (בזמנינו שידוכין).

243. מ"א ס"ק א.

244. ח"י שם.

245. מ"א שם. וראה דברי נחמיה אור"ח (ע, ד).

246. מ"א שם. ח"י שם.

247. ח"י שם.

248. הרי"ץ גיאת ח"ב (ע' קט). טור ושו"ע ס"א.

249. שיירי כנסת הגדולה הגב"י אות ו. אליה זוטא סק"ב.

250. הר"ם לונאונו בספר שתי ידות (נא, ב). כנסת הגדולה הגה"ט. פר"ח ס"א.

251. ראה רמ"א יו"ד סימן שצב ס"ב.

252. ראה מו"ק ל, ב. רמב"ם הל' אבל פ"ו ה"א.

253. פר"ח שם.

254. ב"ח ריש הסימן. ח"י סק"א.

ד כְּשֵׁישׁ מִיֵּלָה בַּיָּמִים הָלָלוּ – מִתָּרִים בְּעַלֵּי הַבְּרִית²⁵⁵, דְּהִינוּ הַמֹּזֶה לְוַהֲלֵךְ וְאָבִי הַבֶּן²⁵⁶, בַּיּוֹם שֶׁלִּפְנֵי הַמִּילָה סָמוּךְ לָעֶרֶב קָדָם הִלִּיכָה לְבֵית הַכְּנָסֶת לְהִסְתַּפֵּר²⁵⁷.

ה ל"ג יָמִים²⁵⁸ יֵשׁ אוֹמְרִים²⁵⁹ שֶׁהֵם מִתְחִילִין מִיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל סְפִירַת הָעֶמֶר וּמִסִּימָן בִּל"ג בְּעֶמֶר, שֶׁבֹאֲתוֹ יוֹם מֵתוֹ הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁל הַכ"ד אֶלָּף. לְפִיכָךְ נִזְהָגִין קֶצֶת לְהִרְבּוֹת בְּשִׁמְחָה בַּיּוֹם זֶה²⁶⁰, וְאִין אוֹמְרִים בּוֹ תַּחֲנוּן²⁶¹, לְפִי שֶׁבּוֹ בַּיּוֹם פָּסְקוּ לְמוֹת²⁶².

וּאֵף שֶׁמֵּתוּ מִקֶּצֶת מֵהֶם בַּיּוֹם זֶה, מִכָּל מְקוֹם הָרִי לְעִנִּין אֲבָלוֹת יוֹם הָאֲחֵרוֹן אֵין אוֹמְרִים: "מִקֶּצֶת הַיּוֹם כָּלֹ"ו", כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּיּוֹרָה דְּעָה סִימָן שֶׁצ"ה²⁶³, לְפִיכָךְ בְּשִׁנְהֵג אֲבָלוֹת שְׁעָה אַחַת אוֹ פָּחוֹת בַּיּוֹם ל"ג, דְּהִינוּ שְׁמוֹנֶעַ מִלְּהִסְתַּפֵּר²⁶⁴ עַד לְאַחַר שֶׁהָאִיר הַיּוֹם²⁶⁵ בִּל"ג – דִּי בְּכָךְ, וּמֵתָר לֹו לְהִסְתַּפֵּר בִּל"ג²⁶⁶ לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ מִשְׁהוּ מֵהַיּוֹם וְלִשָּׂא בּוֹ אִשָּׁה²⁶⁷, וְכֵן מִל"ג וְאֵילָךְ²⁶⁸.

וְאֵם חֵל ל"ג בְּאַחֵר בְּשַׁבָּת – נִזְהָגִין לְהִסְתַּפֵּר בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת²⁶⁹.

255. הגהות מנהגים מנהגי אייר אות מח. רמ"א סוף ס"ב.

256. ח"י סק"ח. וראה רמ"א שם. מ"א סק"ד. לעיל סימן תע ס"ח וש"נ.

257. הגהות מנהגים שם. דרכי משה ס"ג בסופו. ח"י שם.

258. ל"ג ימים שנהגין בהם אבלות בין פסח לעצרת, שיש בזה כמה דעות, כדלקמן. וראה שלחן המלך ח"ב ע' קלה הערה 1.

259. המנהגי סימן קו, בשם הרז"ה, שמצא בספר ישן מספרד. הובא באבודרהם תפלות הפסח בסופו. דרשות הר"י אבן שועיב (מא, ד) בשם המדרש. רבנו ירוחם נ"ה ח"ד מד, ד. תשב"ץ ח"א סימן קעח (עד ל"ד בעומר). טור (שאיז פסקו מלמות) וש"ע ס"ב.

260. מהרי"ל דיני הימים שבין פסח לשבועות (ע' קנו). רמ"א ס"ב. והטעם הפנימי, ראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז. משנת חסידים מס' אייר פ"ו מ"ו, שהוא יום ההילולא של רשב"י. וראה גם אג"ק לאדה"ז ע' קיז (לעשות יום משתה ושמחה בח"י אייר ... יומא דהילולא דרשב"י). לקו"ש ח"ג ע' 1002 ובהערות. שלחן המלך ח"ב ע' קלה-ו.

261. מנהגים (קלויזנר) סימן קל. (טירנא) מנהגי אייר. מהרי"ל דיני הימים שבין פסח לשבועות (ע' קנו). רמ"א שם.

262. מונגים (טירנא) סוף מנהג של פסח. מהרי"ל שם (ע' קנו). ט"ז ס"ק ב.

263. סימן זה בשו"ע ר לא הגיע לידינו, וראה שו"ע שם ס"א.

264. ראה ט"ז יו"ד סימן תב סק"ה.

265. דרשות הר"י אבן שועיב שם (לענין ל"ד). שו"ע שם (בבוקר).

266. מנהגים (טירנא) שם. מהרי"ל שם. רמ"א ס"ב.

267. לבוש ס"ב. וראה גם אבודרהם שם וב"י (לענין מל"ג ואילך) שאין הפרש בין תספורת לנישואין.

268. המנהגי שם (לישא). דרשות הר"י אבן שועיב שם (להסתפר). תשב"ץ שם. טור. אבודרהם שם (לישא ולהסתפר). מנהגים (טירנא) שם. ב"י ד"ה ודע. שו"ע ס"ב (להסתפר). רמ"א ס"א (לישא).

269. מהרי"ל ווייל דינים ומנהגים סימן נא. רמ"א ס"ב.

ומכל מקום, אפלו בל"ג עצמו וזהר שלא להסתפר קדם אור היום²⁷⁰, לפי שאין אומרים אלא "מקצת היום ככלו", אבל לילה אפלו בלה - אינה ככל היום²⁷¹, ולא פסקה אבלות עד למחר ביום. ולכן אומרים תחנון בתפלת המנחה של ערב ל"ג²⁷².

ויש מקומות נוהגין שלא לומר תחנון במנחה של ערב ל"ג²⁷³, לפי שסומכין שבתחלת ליל ל"ג פסקו האבלות, ולכן אין אומרים תחנון במנחה שלפניו, כמו שאין אומרים במנחה שלפני שאר הימים שאין אומרים בהם תחנון²⁷⁴ שלילם ביוםם.

ולפי מנהגם מתרים גם בן להסתפר²⁷⁵ ולשא בליל ל"ג (שלפי דבריהם אין נוהגין אבלות אלא ל"ב יום²⁷⁶).

¶ ויש אומרים²⁷⁷ של"ג ימים אלו מתחילין מיום ב' לחדש איר ומסימין בערב שבעות. ואף על פי שמתר להסתפר ולשא בל"ג בעמר²⁷⁸, מכל מקום ביון שאין התר אלא לאחר שעבר מקצת היום שהוא ככלו, לכן עולה הל"ג בעמר גם בן לחשבון הל"ג ימים שנוהגין בהם אבלות²⁷⁹.

ועל פי דבריהם²⁸⁰ יש נוהגין²⁸¹ להסתפר ולשא בכל שדשה ימי הגבלה²⁸², אלא שהם אין מסתפרין וגו' שאין בראש חדש איר אלא עד ראש חדש בלבד ולא עד בכלל, כדי שיהיו נוהגין אבלות ל"ג ימים, שהן מתחילין בראש חדש איר ומסימין ביום ראשון של ההגבלה. ומקצת אותו יום האחרון הוא ככלו²⁸³, ולכן מסתפרין וגו' שאין משהאיר יום ראשון של הגבלה ואילך.

²⁷⁰. דרכי משה ס"ק א בשם מהרי"ל. רמ"א שם (ולא מבערב). ב"ח ד"ה ומ"ש ויש מסתפרים (ביום ולא בלילה).

²⁷¹. תשב"ץ שם (לענין ל"ד) לדעת הפוסקים כן. שו"ע יו"ד סימן שצה ס"א (לענין אבלות, מנץ החמה). שירי כנסת הגדולה הגב"י אות א.

²⁷². משמעות מהרי"ל שם. מלבושי יום טוב על הלבוש ס"ב, בשם מנהג א"י. ח"י סק"ו.

²⁷³. מנהגים (טירנא) מנהג חדש אייר. ח"י שם. וכ"ה בסידור לפני ובא לציון.

²⁷⁴. ראה שו"ע סימן קלא ס"ו. סידור שם.

²⁷⁵. מלבושי יום טוב שם. ח"י שם. אליה זוטא ס"ק ו בדעת הרמ"א והלבוש.

²⁷⁶. ראה מהרי"ל שם. דרכי משה ס"ק ג. לבוש סוף ס"ב. אליה זוטא ס"ק ז.

²⁷⁷. מהרי"ל שם (ע' קנז), בשם מהר"ז שטיין. ב"י ד"ה ויש נוהגים. דרכי משה ס"ק ג. רמ"א ס"ג.

²⁷⁸. דרכי משה ורמ"א שם.

²⁷⁹. ב"ח. מ"א סק"ה. וצ"ע במהרי"ל ובב"ח ובלבוש (ראה מהרי"ל ולבוש שם, החשבון ל"ב יום, משא"כ בב"ח החשבון ל"ג יום, וגם ל"ג בעומר בחשבון, ומקצת היום ככולו).

²⁸⁰. היינו לפי מה שאומרים, שמקצת היום עולה לחשבון ל"ג. ואוצ"ל: ואף על פי דבריהם (יגדיל תורה נ"י. ט ע' ל).

²⁸¹. מ"א שם.

²⁸². ראה ספר המנהגים - חב"ד ע' 44 שלא היתה רוח אדמו"ר הרש"ב נוחה מזה שהסתפרו בשלשת ימי ההגבלה (קודם ערב חג השבעות).

²⁸³. מ"א שם.

ז אם יש לו ספק במנהג המקום – אינו יכול לתפס קלי המנהגים²⁸⁴, דהינו שינהג היתר עד ראש חדש איר כסברא האחרונה, וגם ינהג היתר מל"ג בעומר ואילך עד ערב עצרת כסברא הראשונה, בין שב' קלות אלו סותרות זו את זו.

אבל יכול לתפס חמרי המנהגים²⁸⁵, דהינו שינהג אסור מפסח ועד ערב שבעות או עד יום ראשון של הגבלה חוץ מל"ג בעומר. ואף שנוהג ב' חמרות שסותרות זו את זו – אינו ככסיל ההולך בחשד²⁸⁶, בין שעשה כן מחמת הספק שנסתפק לו איזה מנהג הוא עקר²⁸⁷.

ומכל מקום, אין צורך לעשות כן²⁸⁸, אלא יכול לתפס איזה מנהג שירצה, ואין חוששין שזא מנהג מקום הזה אינו כן, בין שאבילות אינה אלא מנהג בעלמא – אין להחמיר בספקא.

אבל אם ידוע לו מנהג המקום – אין לו לשנות מן מנהג המקום להקל בימים שאנשי המקום מחמירין, או להחמיר בימים שהן מקלין, אם אינו עושה כן מחמת חמרא בעלמא שמחמיר על עצמו לחש לדברי המחמירין בימים אלו²⁸⁹, אלא הוא מתראה²⁹⁰ שעושה כן לפי שכן ראוי לעשות לכל אדם, מפני שהעקר הוא בהמחמירין, שאז נראה הדבר בשתי תורות²⁹¹, שהוא מחמיר ואנשי המקום מקלין או להפך, ויש בזה אסור "לא תתגודדו"²⁹², כלומר: לא תעשו אגדות אגדות²⁹³. אפלו אם הוא בענין שאין לחש למחלקת, כגון שאין הוא יחיד בעיר אלא הרבה מאנשי המקום נוהגין כך והרבה מהן נוהגין כך, ואין מקפידין זה על זה כלל²⁹⁴.

ח אף להנוהגין אסור גם עד ראש חדש איר, מכל מקום אם חל בשבת²⁹⁵, כיון שיש כאן תוספת שמחה, שבת וראש חדש²⁹⁶ – יש להתיר להסתפר בערב שבת מפני

284. דרכי משה ס"ק ג. רמ"א סוף ס"ג.

285. מ"א סוף סק"ו. ח"י סקי"א.

286. ראה קהלת ב, יד. עירובין ו, ב. ח"י שם.

287. מ"א שם. ח"י שם.

288. ח"י שם.

289. כנסת הגדולה לשונות הרמב"ם הל' ע"ז פי"ב הי"ד, בשם תשובה כת"י. יד מלאכי כללי הדינים סימן שנה (שבזה לא חיישין ללא תתגודדו).

290. ראה לעיל סימן תסח סי"ג-ד.

291. רש"י יבמות יג, ב ד"ה לא תעשו. וראה גם לעיל סימן קסא ס"ח.

292. דברים יד, א. יבמות יד, א. דרכי משה ס"ק ג. רמ"א ס"ג. מ"א סק"ו.

293. יבמות שם.

294. ראה תמות ישרים, אהלי תם, סימן קע, אם לא תתגודדו תלוי במביא למחלוקת.

295. הגהות מנהגים מנהגי פסח אות לו. ב"ח. מ"א סק"ב. ח"י סק"ב.

296. ב"ח.

כבוד השבת, וגם לשא אשה²⁹⁷ בו ביום, כיון שעקר סעודת הנשואין יהיה בשבת וראש חדרש.

מ נוהגין שלא לעשות מלאכה²⁹⁸ אחד אנשים²⁹⁹ ואחד נשים כל ימי הספירה משקיעת החמה³⁰⁰ עד לאחר ספירת העמר³⁰¹, ורמז לזה, שנאמר³⁰² "שבע שבתות", מלשון שבות, שבזמן הספירה, דהינו משקיעת החמה ואילך, יש לשבת ממלאכה עד לאחר שישפר (ואותן הנשים שאינן סופרות³⁰³ – אפשר שיש [להן לשבת] ממלאכה כל הלילה)³⁰⁴.

תצד סדר תפלת חג השבועות ובו כ' סעיפים

א ביום חמשים לספירת העמר הוא חג השבועות³⁰⁵ הנקרא עצרת³⁰⁶ בלשון חכמים³⁰⁷, שנאמר "תספרו חמשים יום והקרבתם וגו'³⁰⁸ וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש וגו'³⁰⁹.

ולפי חשבון קביעות החדשים המסור בדינו שחדש ניסן הוא מלא לעולם וחדש אייר הוא חסר לעולם³¹⁰ – יהיה חג זה בששה בסיון, שהרי ימי הספירה מתחילין מט"ו בניסן³¹¹, אם בן ט"ו יום שמט"ז עד סוף החדש וכ"ט יום של אייר וששה ימים בסיון הם חמשים יום. לפיכך אנו אומרים בשבועות: "זמן מתן תורתנו"³¹², שבששה בסיון נתנה התורה לישראל³¹³.

297. הגהות מנהגים שם. ב"ח. מ"א וח"י שם.

298. רבנו ירוחם נתיב ה"ד (מה, א) בשם רב האי בתשובה. טור וש"ע ס"ד.

299. כנסת הגדולה הגהות הטור. ח"י סק"ב.

300. רבנו ירוחם שם. טור וש"ע שם.

301. ט"ז סק"ג.

302. ויקרא כג, טו. רבנו ירוחם שם. טור. ט"ז שם.

303. כדלעיל סימן תפט ס"ב.

304. ראה משנה הלכות ח"ח סימן רטו.

305. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ח ה"א. טור וש"ע ס"א.

306. רמב"ם שם.

307. ראה פסחים סח, א. ר"ה ו, רע"ב. ועוד. וראה ברכי יוסף סק"א.

308. ויקרא כג, טז.

309. שם כא.

310. ראה רמב"ם הל' קדוש החדש פ"ח ה"ה. טור סימן תכח.

311. כדלעיל סימן תפט ס"ג.

312. שו"ת הריב"ש סימן צו. פר"ח ס"א. ח"י סק"א.

313. כרבנן שבת פו, ב.

אבל בזמן שהיו מקדשין החדשים על פי הראיה היה אפשר להיות גם חדש ניסן חסר, והיה חג השבועות, שהוא יום חמשים לעמר, בשבעה בסיון. ואם היה גם חדש איר מלא, היה חג השבועות, שהוא יום חמשים לעמר, בחמשה בסיון³¹⁴. אף שאינו ביום מתן תורה – אין בכך כלום, שהכתוב לא תלה חג הזה ביום מתן תורה, ולא בכמה ימים לחדש, רק בחמשים לעמר, אלא שלפי חשבון המסור בדינו לעולם יהיה יום חמשים לעמר בששה בסיון שהוא יום מתן תורה³¹⁵.

ואף שששה בסיון שלנו הוא יום נ"א מט"ו בניסן שבו יצאו ישראל ממצרים, והתורה נתנה ביום נ"ב לצאתם ממצרים, שהרי בחמשה בשבת יצאו ממצרים³¹⁶ כמו שנתבאר בסימן ת"ל³¹⁷, והתורה נתנה "בחדש השלישי" ביום השבת³¹⁸, שהוא ששה בסיון, שחדש ניסן ואיר היו אז שניהם מלאים, וכיון שט"ו בניסן היה חמישי בשבת היה יום ראשון של איר בשבת, דהינו [י"ז] יום לצאתם ממצרים, ויום ראשון של סיון היה ביום ב', דהינו [מ"ז] יום לצאתם ממצרים, ושבת הוא ששה בסיון, דהינו נ"ב יום לצאתם ממצרים, שהוא יום נ"א לעמר – אף על פי כן אנו אומרים: "זמן מתן תורתנו" בחמשים לעמר, כיון שהוא לנו בששה בסיון, ובששה בסיון נתנה התורה.

ב אף על פי שבכל ערבי יום טוב נוהגין להקדים תפלת ערבית של יום טוב מבעוד יום מטעם שנתבאר בסימן רס³¹⁹, מכל מקום כליל שבועות מאחרין להתפלל³²⁰ לאחר צאת הכוכבים, שאם יקדימו ויקבלו קדשת יום טוב בתפלה מבעוד יום – הרי זה כמו שחסרו מעט ממ"ט ימי הספירה שלפני חג הזה, והתורה אמרה³²¹: "שבע שבתות תמימות תהינה³²². ומזה הטעם אין לקדש גם כן קדוש היום מבעוד יום³²³ אף קדם תפלת ערבית³²⁴.

314. רב שמעיה ר"ה ו, ב.

315. ריב"ש שם. פר"ח שם. ח"י שם. וראה אג"ק ח"י ז' ע' קנח, ולקו"ש ח"ג ע' 997-1000, בענין העובר את קו התאריך בימי הספירה. וראה שלחן המלך ח"ב ע' קלז-ט.

316. ראה לקו"ש ח"ג ע' 997 הערה 10. שלחן המלך ח"ב ע' קלט.

317. ס"א, וש"נ. וראה לקו"ש ח"י ז' ע' 63 בשוה"ג להערה 46.

318. שבת שם: דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה.

319. סעיף ב.

320. ט"ז ריש הסימן. ח"י סק"א בשם אחרונים.

321. ויקרא כג, טו. וראה לעיל סימן תפט ס"ג.

322. ט"ז שם. ח"י שם.

323. מ"א ריש הסימן ד"ה לביל, בשם עמק הברכה ליקוטים חג השבועות ע' רסד, ומשאת בנימין חידושי דינים אור"ח אות ד.

324. ראה לעיל סימן רסז ס"ג. וראה העו"ב תשצט ע' 47. רשימות שיעורים (פסחים) ע' ריא.

ג. נִזְהָגִין הַרְבֵּה לַחַיִּוֹת נְעוּרִים כָּל הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה³²⁵ (וּמִכָּל מָקוֹם, אִם הוּא לַיִל מִבֵּילָה – יִשְׁמֵשׁ מִמֶּתוֹ³²⁶, עֵינֵי סִימָן ר"מ³²⁷), וְעָקַר הָעֵסֶק יִהְיֶה בַּתּוֹרָה שֶׁבַעֲלָפָה³²⁸. וְצִרִיכִים הֵם לִזְהַר שְׁלֹא לִבְרֹךְ "עַל נְמִילַת יָדַיִם" בִּבְרֹךְ³²⁹ עֵינֵי סִימָן ד'³³⁰, וְשְׁלֹא לִבְרֹךְ עַל הַמִּלִּית קָמָן שֶׁהִיא לְבוּשׁ בּוֹ בְּלִילָה³³¹ עֵינֵי סִימָן ח'³³². וְאִם יִבְרְכוּ בְּרֶכֶת הַתּוֹרָה בִּבְרֹךְ – נִתְבָּאֵר בְּסִימָן מ'³³³, עֵינֵי שָׁם.

ד. בְּיוֹם א' שֶׁל שְׁבוּעוֹת אַחֵר גָּמַר הַהֲלֵל (וְכָל דִּינֵי הַהֲלֵל בְּיוֹם זֶה נִתְבָּאֵר בְּסִימָן תפ"ח³³⁴) מוֹצִיאִין ב' סְפָרֵי תּוֹרָה³³⁵ מִטַּעַם שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תפ"ח³³⁶. וְקוֹרִין בְּסִפֵּר תּוֹרָה א' חֲמִשָּׁה גִבְרִי³³⁷ בְּפִרְשֵׁת יִתְרוֹ: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאתָ" ³³⁸ עַד סוֹף הַסִּדְרָה³³⁹, שֶׁהוּא עֲנִינוֹ שֶׁל יוֹם שֶׁבוֹ נִתְּנָה הַתּוֹרָה³⁴⁰. וְהַמְפָּטִיר קוֹרֵא בְּסִפֵּר תּוֹרָה ב' בְּפִרְשֵׁת פְּנִיָּה: "וּבְיוֹם הַבְּכוּרִים וְגו'³⁴¹". וּמְפָטִיר בְּנִבְיָא בְּמִרְכָּבָה דִּיחֻזְקָא³⁴², עַל שֵׁם שֶׁנִּגְלָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּסִינֵי בְּרַבּוּא רַבּוֹת "אַלְפֵי שָׁנָא"³⁴³. וְנִזְהָגִין לְסִיִּם בְּפָסוּק "וַתִּשְׁאַנֵּי רוּחַ"³⁴⁴, אֵף שֶׁאֵינוֹ כְּתוּב כָּלֵל אֶצֶל הַמִּרְכָּבָה.

325. מ"א שם ד"ה איתא, בשם הזהר ח"א ת, א. ח"ג צח, רע"א. ח"י שם.

326. מ"א שם ד"ה ואיתא, בשם כתבים (פע"ח שער ח"ש פ"א הגהה ב). ח"י סוף סק"א.

327. סימן זה בשוע"ר לא הגיע לידניו, וראה מ"א שם סק"ג.

328. זהר ח"ג שם. וראה שם ח"א ת, א. ומנהג חב"ד לומר "תיקון ליל שבועות" (ללא התפילות והבקשות) – ראה המלך במסיבו ח"א ע' קסט-קע. שם ע' שטו. אוצר מנהגי חב"ד ח"ש ע' רצה-ו. וראה עוד שם ע' רצז בקשר לאמירת התיקון בליל ב'.

329. מ"א ריש הסימן ד"ה ועיין.

330. סי"ג. וכ"ה בסידור סדר הנטילה. וראה בנסמן שם מנהג חב"ד.

331. מ"א שם.

332. סעיף כז.

333. סוף ס"ז.

334. סעי' ב-ד.

335. טור ושו"ע ס"א.

336. סעיף ו.

337. כדלעיל שם ס"ה.

338. שמות יט, א. כדעת אחרים בברייתא מגילה לא, א. טור ושו"ע ס"א.

339. טור ושו"ע שם.

340. ראה רש"י שם סוד"ה והאידנא. לבוש ס"א.

341. במדבר כח, כו. טור ושו"ע שם. וראה לעיל סימן תפח ס"ו.

342. יחזקאל א. כדעת אחרים בברייתא שם. טור ושו"ע שם. וראה לקו"ש חל"ג ע' 18 ואילך.

343. רש"י שם ד"ה במרכבה, ע"פ תהלים סח, יח. וראה שם בהגהת הב"ח. לקו"ש שם הע' 8, 9.

344. שם ג, יב. טור ושו"ע שם. וראה לקו"ש ע' 23 ואילך.

ה וְנוֹהֲגִין בַּמִּקְצֵת מְקוֹמוֹת שְׁגָדוֹל וְחֶכֶם קוֹרָא זֹאת הַהִפְטָרָה³⁴⁵. וְסִמָּךְ לְדָבָר: "וְלֹא בַמַּעֲשֵׂה מְרֻכָּבָה, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה חֶכֶם וּמִבֵּין מִדַּעְתּוֹ"³⁴⁶.

ו יֵשׁ נוֹהֲגִין לְאָמְרָה מַעֲמָד³⁴⁷, וְלֹא הַמַּפְטִיר בְּלִבָּד שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲמֹד לְכַתְּחִלָּה בְּכָל הַהִפְטָרוֹת מִפְּנֵי כְבוֹד הַצְּבוּר³⁴⁸, אֲלֵא אִם כֵּן מִי שֶׁקוֹרָא אוֹתָהּ בְּלִחַשׁ עִם הַמַּפְטִיר³⁴⁹ קוֹרְאָהּ מַעֲמָד, מִפְּנֵי כְבוֹדָהּ.

ז הַנוֹהֲגִין לְשׁוֹרֵר "אַקְדָּמוֹת"³⁵⁰ אַחֲרֵי שֶׁקְּרָאוּ בַתּוֹרָה פָּסוּק רִאשׁוֹן, אִם עַל פִּי שְׁמַפְסִיקִין בְּאִמְצַע הַקְּרִיאָה בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ הַקְּרִיאָה – אֵין לְמַחוֹת בְּדָם, כִּי יֵשׁ שְׁמִישׁבִּין מִנְהֶגָם³⁵¹. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מִנְהֶג, יוֹתֵר מִזֶּה לְשׁוֹרֵר "אַקְדָּמוֹת" קִדְּם שְׁיִתְחִיל הַכֹּהֵן לְבָרֵךְ לִפְנֵי קְרִיאַת הַתּוֹרָה. וְכֵן "יֵצִיב פִּתְגָם"³⁵² בְּיוֹם שְׁנִי, יוֹתֵר מִזֶּה לִזְמַן קִדְּם שְׁיִתְחִיל הַמַּפְטִיר לְבָרֵךְ לִפְנֵי הַהִפְטָרָה³⁵³. וְכֵן נִהְגוּ עַכְשָׁיו בְּהִרְבֵּה מְקוֹמוֹת.

ח בַּעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת³⁵⁴ יֵשׁ ב' מִיָּנִי נִגִּינוֹת³⁵⁵: הָאֶחָד עוֹשֶׂה מְכַל דְּבוּר פָּסוּק אֶחָד, אִם שֶׁהוּא אֶרְךְ אוֹ קָצֵר מְאֹד, דִּהְיִינוּ שְׁ"אֲנָכִי", וְ"לֹא יִהְיֶה לָּךְ", וְ"לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ", וְ"לֹא תִשָּׁתַחֲוֶה", וְ"עֲשֵׂה חֶסֶד", הֵם פָּסוּק אֶחָד, שְׁ"אֲנָכִי" וְ"לֹא יִהְיֶה לָּךְ" בְּדְבוּר אֶחָד נֶאֱמָרוּ³⁵⁶. וּלְפִיכָךְ תִּכְתּ "פְּנִי" הַנוֹ"ן נִקְוָדָה פֶּתִ"ח וְלֹא קַמ־ן, שֶׁהֲרִי אֵין שֵׁם אֶתְנַחְתָּא וְלֹא סוּף פָּסוּק.

וְכֵן "זְכוּר", וְ"שֵׁשֶׁת יָמִים", וְ"יוֹם הַשְּׁבִיעִי", וְ"כִי שֵׁשֶׁת", הֵם פָּסוּק אֶחָד. וּלְפִיכָךְ הַכָּ"ף שֶׁל תִּכְתּ "כָּל" הַסְּמוּכָה לְתִכְתּ "וְעֲשִׂיתָ" הִיא רְפוּיָה וְלֹא דְגוּשָׁה.

345. ח"י סק"ה. וראה לעיל סימן רפד ס"ח.

346. משנה חגיגה יא, ב. ח"י שם.

347. אליה זוטא סק"ד. ח"י שם.

348. ראה רמב"ם הל' מגילה פ"ב ה"ז, לענין קריאת מגילה.

349. ראה לעיל סימן רפד סי"א.

350. בענין אמירת אקדמות – ראה שער הכולל פ"מ אות יז. ספר המנהגים – חב"ד ע' 44 (שאין אומרים אותו).
אג"ק ח"י"ח ע' תכז. אוצר מנהגי חב"ד שם ע' שג.

351. ח"י סק"ג, בשם שו"ת שער אפרים או"ח סימן י.

352. לא הובא בסידור. וראה אוצר מנהגי חב"ד ח"ה ש"ע' שה שאין נוהגין לאמרו.

353. ט"ז סק"א.

354. הן בפרשת יתרו (שמות כ ב-יד) והן בפרשת ואתחנן (דברים ו-יח).

355. בהבא להלן (סעי' ח-יא) – ראה חזקוני שמות כ, יד. שו"ת משאת בנימין סימן ו. מ"א ריש הסימן ד"ה כתב.
אליה רבה סימן קמב סק"א. שערי תפלה (ע' שכת). העו"ב תתלח ע' 109. אנציקלופדיה תלמודית ח"כ ע' תרו-ז.

356. ילקוט שמעוני ירמיהו רמז רסו.

וב' תבות "לא תרצח" הם פסוק אחד שלם. ולפיכך הצד"י היא נקודה קמ"ץ, כיון שיש שם סוף פסוק, והתי"ו דגושה, לפי שתבת "לא" היא מטעמת בטעם מפסיק, דהינו מפתח.

וכן "לא תנאף" הוא פסוק אחד שלם, והתי"ו דגושה והאלף"ף נקודה קמ"ץ.

וכן "לא תגנב", התי"ו דגושה.

מ והשני עושה מ'אנכי" פסוק אחד, ומ'לא יהיה לך" פסוק שני. ולפי זה הנו"ן של "פני" הוא בקמ"ץ, שיש שם סוף פסוק.

וכן "זכור" הוא פסוק אחד, ו"ששית ימים" הוא פסוק שני. ולפי זה הכ"ף של תבת "כל" היא דגושה.

"לא תרצח", ו"לא תנאף", ו"לא תגנב", ו"לא תענה", הכל פסוק אחד. ולפי זה כל תי"ו מהם רפויה, והצד"י של "תרצח" היא בפתח, והאלף של "תנאף" היא בקמץ, לפי שיש שם אתנחתא.

י וטעם ב' נגינות הוא, שהראשון הוא מסדר לפי הכתוב, שנכתב כל דבור ודבור בפרשה בפני עצמה, שם"אנכי" עד "לא תשא" היא פרשה אחת סתומה ודבור אחד, לכה נעשה ממנו פסוק אחד. וכן מ'זכור" עד "לא תרצח". אבל מ'לא תרצח" עד "לא תחמד" נכתב בד' פרשיות סתומות, והם ד' דבורים, לכה נעשה מהם ד' פסוקים.

יא והשני הוא מסדר לפי הקרי, שלענין הקריאה אין מ'לא תרצח" עד "לא תחמד" אלא פסוק אחד בלבד, דהינו שאסור להפסיק קריאתו³⁵⁷ לגמרי³⁵⁸ בתוך אמצע פסוק זה אפלו בשקורא ביחיד³⁵⁹, שכל הפסקות הפסוקים הם הלכה למשה מסיני, ואסור להפסיק במקום שלא פסק לנו משה מסיני³⁶⁰, וכיון שאסור להפסיק הקריאה לגמרי באמצע ד' פרשיות קטנות הללו, אם כן גם בשקוראין בפעם אחד – הם נקראים בנגינה המחברת אותן לעשות מכלן פסוק אחד, כמו שהם באמת פסוק אחד, שאין לנו בכל התורה פסוק פחות מג' תבות³⁶¹.

357. תענית כז, ב. מגילה כב, א.

358. כלומר שאינו מסיים קריאתו, אבל בשהיה בלבד – ראה סוכה לט, רע"א: אסוקי מילתא לית לן בה. תוס' שם לח, ב ד"ה אמר. וראה אנציקלופדיה תלמודית שם ע' תרטו.

359. משמעות הגמרא תענית ומגילה שם, ממעשה דרבי חנינא.

360. תענית שם. מגילה שם. וראה לעיל סימן לב סמ"ז.

361. חזקוני שם. משאת בנימין שם. מ"א שם. וראה גם תוס' קידושין ל, א ד"ה יתר.

וְכֵן מִ"אֲנָכִי" עַד "לֹא תִשָּׂא", וּמִ"זָּכוֹר" עַד "לֹא תִרְצַח", הֵן מְפַסְקִים לְכַמָּה פְּסוּקִים לְעֲנֵן הַקְּרִיאָה, דְּהִינּוּ לְעֲנֵן שֶׁהֵיחִיד מֵתֵר לְהַפְסִיק קְרִיאָתוֹ לְגַמְרִי³⁶² בְּאֻמְצָע פְּרִשְׁת "אֲנָכִי" וְ"זָכוֹר", רַק שֶׁהֵיחִיד בְּסוֹף פְּסוּק. וְאִף בְּצָבוֹר אֵין אִסוּר לְהַפְסִיק שֵׁם אֱלֹא מְשׁוּם הִנְכַּנְסִין וְיוֹצֵאִין, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן קל"ח³⁶³, לְכָךְ הֵם נִקְרָאִים בְּגִינָה הַמְפַסְקֶת אוֹתָן לַעֲשׂוֹת מִהֵן כְּמָה פְּסוּקִים, כְּמוֹ שֶׁהֵן בְּאֻמַּת כְּמָה פְּסוּקִים לְעֲנֵן מִגֵּן הַפְּסוּקִים³⁶⁴.

וּמִכָּל מְקוֹם, בְּעֶצְרַת נוֹהֲגִין לְקִרּוֹת בְּצָבוֹר בְּהִרְאֻשׁוֹן, לַעֲשׂוֹת מִכָּל דְּבוּר פְּסוּק אֶחָד, לְפִי שֶׁבּוֹ בַּיּוֹם נִתְּנוּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת, לְכָךְ קוֹרִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּתְּנוּ כָּל דְּבוּר בְּפְסוּק אֶחָד³⁶⁵.

וַיֵּשׁ נוֹהֲגִין³⁶⁶ לְקִרּוֹת בְּצָבוֹר בְּהִרְאֻשׁוֹן לְעוֹלָם, אִף בְּשַׁבַּת פְּרִשְׁת יִתְרוֹ וּבְשַׁבַּת פְּרִשְׁת וְאַתְחָנָן, רַק הֵיחִיד הַקּוֹרֵא לַעֲצֹמוֹ – קוֹרֵא בְּשָׁנִי.

יב בַּיּוֹם טוֹב שְׁנֵי קוֹרִין חֲמִשָּׁה גְּבָרֵי בְּפִרְשֵׁת "כָּל הַבִּכּוֹר"³⁶⁷, וְהַמְפַטִּיר קוֹרֵא בְּתוֹרָה "וּבַיּוֹם הַבִּכּוֹרִים" כְּמוֹ בְּרִאשׁוֹן³⁶⁸, וּמְפַטִּיר בְּנִבְיָא³⁶⁹ "תִּפְלָה לְחִבְקוֹק"³⁷⁰ עַד "לְמַנְצָה בְּגִינּוֹתִי"³⁷¹. וַיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שְׁמִתְחִילִין מִן "וְה' בְּהִיכַל קָדְשׁוֹ"³⁷².

יג נוֹהֲגִין לְקִרּוֹת מְגִלַּת רוֹת בְּשָׁבוּעוֹת³⁷³ שֶׁהוּא זְמַן מִתֵּן תוֹרָה, בְּדִי לְלַמֵּד שְׁלֹא נִתְּנָה תוֹרָה אֱלֹא עַל יְדֵי יוֹסֵפוֹרִין וְעֵנִי³⁷⁴ כְּמוֹ שֶׁהֵיחִיד לְרוֹת בְּשִׁנְתִּיגְרָה. וְאֵין מְבָרְכִין כְּלוּם עַל קְרִיאַת מְגִלָּה זוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן ת"צ³⁷⁵.

362. ראה מ"א ריש סימן רפב.

363. סימן זה בשו"ע ר לא הגיע לדינו, וראה טור וש"ע שם ס"א.

364. ראה קידושין שם.

365. חזקוני שם. משאת בנימין שם. מ"א שם. אליה רבה שם.

366. מ"א שם, בשם אור תורה שתי ידות יא, ב; והכותב בעין יעקב בירושלמי שקלים פ"ו אות ל.

367. דברים טו, יט. מגילה לא, א. טור וש"ע ס"ב.

368. טור וש"ע שם.

369. גמרא שם. טור וש"ע שם.

370. חבקוק ג, א. מ"א שם.

371. שם ג, יט. טור וש"ע שם.

372. שם ב, כ. טור וש"ע שם. וכ"ה מנהג חב"ד.

373. ילקוט שמעוני רות רמז תקצו. אבודרהם סדר תפלות הפסח. רמ"א סימן תצ ס"ט.

374. ילקוט שמעוני שם. מ"א סימן תצ סק"ח.

375. סעיף יז.

יד וְנוֹהֲגִין לְשֹׁמֵחַ עֹשִׂים בְּבֵית הַפִּנְסָה³⁷⁶ וּבְבָתִּים³⁷⁷ בְּשָׁבוּעוֹת, זָכָר לְשִׁמְחַת מִתֵּן תּוֹרָה³⁷⁸. וְאֵף כִּיּוֹם טוֹב עֲצֻמוֹ מִתֵּר לְשִׁמְחָן אֶפְלוֹ אִם אֵינָן רְאוּיִין לְמֵאֲכָל, וְאִין בָּהֶם אִסּוּר מְקַצָּה, כִּיּוֹן שֶׁחֲשַׁב עָלֵיהֶן מִעֶרֶב יוֹם טוֹב לְשִׁמְחָן כִּיּוֹם טוֹב³⁷⁹, עֵין סִימָן ש"ח³⁸⁰. וּמִכָּל מְקוֹם, אִם חָל שָׁבוּעוֹת אַחֵר הַשָּׁבֶת – לֹא יִשְׁמְחֻם בְּשָׁבֶת³⁸¹. אֵף שֶׁמִּתֵּר לְטַלְטֵל, מִכָּל מְקוֹם כְּשִׁשְׁמִיחָן בְּשָׁבֶת לְצֶדֶק יוֹם טוֹב – הָרִי זֶה כְּמוֹ מִכִּין מְשָׁבֶת לְיוֹם טוֹב, וְאִסּוּר לְהִכִּין בְּיוֹם מְשָׁבֶת לְיוֹם טוֹב³⁸² אֶפְלוֹ בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם סֶרֶךְ מְלָאכָה, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּסִימָן ת"ק³⁸³.

זו נֹוֹהֲגִין לְהַעֲמִיד אֵילָנוֹת בְּבֵית הַפִּנְסָה וּבְבָתִּים³⁸⁴, כְּדִי לְהַזְכִּיר שֶׁכַּעֲצֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ עַל פְּרוֹת הָאֵילָן³⁸⁵ וְיִתְפַּלְלוּ עֲלֵיהֶם³⁸⁶.

זז נֹוֹהֲגִין בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת לֵאכֹל מֵאֲכָלִי חֵלֶב כִּיּוֹם א' שֶׁל שָׁבוּעוֹת³⁸⁷, וּמִנְהֵג אֲבוֹתֵינוּ תּוֹרָה הִיא³⁸⁸, כִּי הִרְבָּה טַעֲמִים נֶאֱמָרוּ עָלֵיו³⁸⁹.

וּלְפִי שִׁמְצוּהָ לֵאכֹל בָּשָׂר בְּכָל יוֹם טוֹב כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּסִימָן ת"ק³⁹⁰, לְפִיכָךְ צָרִיכִין לְהַזְהִיר שֶׁלֹא יָבוֹאוּ לְיַדֵּי אִסּוּר³⁹¹ בָּשָׂר בְּחֵלֶב, וַיַּעֲשׂוּ כְּתוּב בְּיוֹרָה דְּעָה סִימָן פ"ח ופ"ט³⁹². וְהַנּוֹהֲגִים לֵאכֹל לֶחֶם גָּלוּשׁ בְּחֵלֶב אִזְּבִיבָה – יִזְהָרוּ כְּשִׁמְסִיקִין הַתְּנוּרָה קֶדֶם הָאֵפִיָּה שִׁיִּסְקוּהָ וְיִפָּה³⁹³ בְּעֵנֶן שִׁיִּהְיוּ נְצוּצוֹת נִתְּזִין מִמֶּנּוּ³⁹⁴, כְּדִי לְהַפְלִיט מִמֶּנּוּ אֶת רֹטֵב שֶׁל

376. מהרי"ל הל' שבועות. רמ"א ס"ג.

377. רמ"א שם.

378. רמ"א שם.

379. מ"א סק"ה.

380. סעיף נ.

381. מהרי"ל שם.

382. מ"א שם.

383. סעיף ג. וראה גם לעיל סימן תנה סי"א.

384. מ"א סוף סק"ה. ח"י סק"ז.

385. ראה משנה ר"ה טז, א.

386. מ"א שם.

387. רמ"א ס"ג.

388. מ"א סק"ו.

389. מ"א שם. וראה אהלי שם ח"ו ע' א.

390. סעיף ז.

391. מ"א שם.

392. ראה העו"ב תת ע' 121.

393. מ"א סק"ח. ובסימן תסא סוף ס"ק א.

394. כדלעיל סימן תסא ס"א, ו"ש נ. וראה לעיל סימן תנא סי"ג בהגהה.

בְּשֶׁר שְׁנֹשֶׁפֶד עָלָיו לַפְעָמִים וְנִבְלַע בְּתוֹכוֹ (וְשִׁיחֵיו הַנְּחָלִים מֵהַלָּכִים עַל פְּנֵי כָּלוּ, עֵינַי סִימָן תם"א³⁹⁵).

וְכֵן יִזְהָרוּ לִקַּח מִרְדֵּה חֲדָשָׁה³⁹⁶ לַהּוֹצִיא בָּהּ לֶחֶם זֶה מִן הַתְּנוּרָה. וְלֹא יוֹצִיאֻהוּ בְּמִרְדֵּה שְׂמוֹצִיאֵין בָּהּ שְׂאֵר כָּל הַלֶּחֱמִים שְׂאֵינֵן שֶׁל חֶלֶב, אֲפֹלוּ אִם רוֹצִים לְהַפְכָּהּ עַל צִדָּהּ הַשְּׁנִי³⁹⁷, לְפִי שֶׁעֲבָשׁוּ יִהְיֶה נִבְלָע בָּהּ טַעַם הַחֶלֶב בְּכָל עֲבִיחָה³⁹⁸ בְּשִׁיזִיאָהּ בָּהּ לֶחֶם גָּלוּשׁ בְּחֶלֶב, וְאַחֵר כֵּךְ בְּשִׁיאָפוּ לֶחֶם אַחֵר לֹאכְלוּ עִם בְּשֶׁר וְיוֹצִיאֻהוּ בְּמִרְדֵּה זֶה – יִהְיֶה נִבְלָט מִמֶּנּוּ טַעַם הַחֶלֶב וְיִבְלַע בְּלֶחֶם (כְּדִי קְלִיפָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תנ"א³⁹⁹).

וְאַף שְׂאֵם עֵבֶר וְעִשָּׂה בֶּן מֵתֵר לֹאכֵל לֶחֶם הֵהוּא עִם בְּשֶׁר, לְפִי שֶׁהוּא נוֹתֵן טַעַם בֶּר נֹתֵן טַעַם שֶׁל הֵתֵר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בִּיזְרָה דְּעָה סִימָן צ"ד⁴⁰⁰, מִכָּל מְקוֹם הָרִי לְכַתְחֻלָּה אֲסוּר לַעֲשׂוֹת נוֹתֵן טַעַם בֶּר נֹתֵן טַעַם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בִּיזְרָה דְּעָה סִימָן צ"ה⁴⁰¹.
(וְדִין הַחֶלֶב שֶׁנִּחְלַב בְּיוֹם טוֹב – יִתְבָּאֵר בְּסִימָן תק"ה⁴⁰², עֵינַי שָׁם).

יז הַמְחַלֵּק עִשְׂבֵי בְּשָׂמִים לְהַצְבּוֹר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת – יִזְהָר שֶׁלֹּא לְחַלֵּק לֶחֶם מ"בִּרְוֹךְ שְׂאֵמֵר" עַד לְאַחֵר שְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה⁴⁰³, שְׁקֵדֵם "בִּרְוֹךְ שְׂאֵמֵר" אוֹ לְאַחֵר שְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה יְכוּלִין הֵן לְבָרֵךְ עַל הָרִיחַ הַמְּגִיעַ לֶחֶם, אֲבָל מ"בִּרְוֹךְ שְׂאֵמֵר" עַד לְאַחֵר שְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אֲסוּר לְהַפְסִיק בְּדַבּוּר⁴⁰⁴ וְיִהְיֶה מִהֲרִיחַ בְּלֹא בִּרְכָה, שְׂאֲפֹלוּ בֵּין פֶּרֶק לְפֶרֶק שֶׁמֵּתֵר לְהַפְסִיק אֲפֹלוּ בְּשִׁבִּיל כְּבוֹד בְּשֶׁר וְדָם⁴⁰⁵ – אֵף עַל פִּי בֶן אֲסוּר לְהַפְסִיק לְבָרֵךְ עַל הָרִיחַ⁴⁰⁶, לְפִי שֶׁבִּרְכָה זֶה אֵינֶה חוֹבָה כָּלָל, שֶׁהָרִי אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הָרִיחַ אֲלֵא בְּשִׁמְתָפוֹן לְהָרִיחַ, אֲבָל אִם הָרִיחַ מְגִיעַ לוֹ מֵאֲלָיו וְהוּא אֵינוֹ מִתְּפֹן אֲלָיו אֵף שֶׁבָּעַל כְּרַחוּ נִהְיָה מִמֶּנּוּ – אֵינוֹ

395. שם, וש"נ. וראה מ"א שם סק"ד.

396. מ"א סק"ח.

397. מ"א שם.

398. מ"א שם. דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן (כדלעיל סימן תמו"ז וש"נ), ואוסר החלב את כולו.

399. סנ"י וס"ס"ו. וראה העו"ב תתנב ע' 79.

400. סימן זה בשו"ע"ר לא הגיע לידינו, וראה רמ"א שם ס"ה. פסקי אדה"ז ע' 167.

401. סימן זה בשו"ע"ר לא הגיע לידינו, וראה רמ"א שם ס"ב. פסקי אדה"ז שם. שערי יר"ד ע' שיז. העו"ב תרנה ע' 25.

402. סעי' א-ו.

403. של"ה ריש מסכת שבועות. מ"א סק"ט.

404. כדלעיל סימן נא ס"ד.

405. כדלעיל שם ס"ה.

406. דלא כח"י סק"ז. וראה העו"ב תת ע' 127.

מכרד עליו כמו שנתבאר בסימן רי"ז⁴⁰⁷, אם כן זה שעומד במקום שאסור להפסיק – לא יתכן להריח ולא יפסיק לכרד על הריח.

יח אסור להתענות תענית חלום בחג השבועות⁴⁰⁸, לפי שהוא יום שנתנה בו התורה⁴⁰⁹, וצריך לאכל ולשמח בו⁴¹⁰, להראות שגח ומקבל לישראל יום שנתנה בו התורה⁴¹¹, לפיכך אינו דומה לשאר ימים טובים ושבתות שמותר להתענות בהם תענית חלום כמו שנתבאר בסימן רפ"ח⁴¹².

יט במוצאי חג השבועות אסור להתענות⁴¹³ מעקר הדין⁴¹⁴, לפי שהיה "יום טוב" ⁴¹⁵ בזמן שבית המקדש קים, דהינו שבו ביום היו מקריבין עולות ראיה שלא היו יכולין להקריב ביום טוב עצמו, לפי שאין בהם שום צרך אכל נפש, ואין מחללין יום טוב בשבילם, כיון שאפשר להקריב אחר יום טוב, שהעצרת יש לה תשלומין כל שבועה. ואף על פי שזה הוא לדברי בית שמאי, אבל לדברי בית הלל מותר להקריב אף ביום טוב עצמו⁴¹⁶, מכל מקום כיון שבדבר זה עשו בית הלל⁴¹⁷ בדבריהם, והרבה מישראל נהגו כמותם להקריב אחר יום טוב, ונעשה להם יום זה שהוא מוצאי יום טוב כמו יום טוב עצמו להאסר בו בהספד⁴¹⁸ ותענית, אם כן אף עתה משחרב בית המקדש – לא התרה ההספד והתענית בו ביום.

⁴⁰⁷. סימן זה בשוע"ר לא הגיע לידינו, וראה ט"ז שם סק"א וסק"ד. וראה גם סדר ברה"נ פי"א ה"ג וה"י.

⁴⁰⁸. שו"ת הרשב"א ח"ד סימן רסב (הובא לעיל סימן רמט קו"א ס"ק ה), דמר בריה דרבינא פסחים סח, ב (דבכולא שתא יתיב בתעניתא בר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכפורי) דבתענית חלום איירי. ח"י סק"ח, בשם מהרי"ל הל' יו"ט (ע' קפה, לענין יו"ט). וראה לקמן סימן תרד סוף ס"א (ערב יוה"כ). לעיל סימן רפח סוף ס"ג (פורים).

⁴⁰⁹. פסחים שם.

⁴¹⁰. רבי אלעזר פסחים שם ורש"י ד"ה דבעינן. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 27.

⁴¹¹. רש"י שם. וראה שלחן המלך ח"ב ע' קמא הערה 8.

⁴¹². סעיף ג.

⁴¹³. אגור סימן תרסה בשם ה"ר ישעיה (תוס' רי"ד חגיגה יח, א ד"ה לא. פסקי רי"ד שם). ר"י בן חביב בספר עין יעקב בפרק ב דחגיגה (הכותב אות טז). שו"ע ס"ג.

⁴¹⁴. ראה גם לעיל סימן תכט ס"ח. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1030 הערה 26 שכן הוא גם במוצאי חג השבועות בחור"ל. וראה לקמן ס"כ.

⁴¹⁵. ראה משנה חגיגה יז, א. גמרא שם יח, סוע"א. תוס' רי"ד שם. לבוש ס"ג. מ"א סק"ג. לקו"ש חכ"ח ע' 24 ואילך. שם ע' 79. שלחן המלך ח"ב ע' קמב ואילך. סופרים וספרים פסקים ע' 16

⁴¹⁶. משנה שם.

⁴¹⁷. בקונטרס השלח הגיה: ב"ש. וראה לקו"ש חכ"ח ע' 26 הערה 26: אבל דוחק להגיה כן בשו"ע מאחר שכ"ה בכל הדפוסים שתח"י.

⁴¹⁸. ראה חגיגה יח, סוע"א.

אֲבָל בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָאֲחֵרֹן שֶׁל פֶּסַח וְשֶׁל סְבוֹת לֹא הָיָה "יוֹם טָבוֹחַ" אֶף לְדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי, שֶׁכָּל עוֹלוֹת רֵאִיָּה הָיוּ נִקְרְבוֹת בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד⁴¹⁹, לְפִיכָךְ אֵין בָּהֶם אִסּוּר לְהַתְעַנּוֹת מֵעַקֵּר הַדִּין אֲלֵא מִחֻמַּת מִנְהַג בְּעֶלְמָא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תכ"ט⁴²⁰.

ב וְנוֹהֲגִין בְּמִדִּינֹת אֱלוֹ שֵׁלָא לְהַתְעַנּוֹת⁴²¹ וְשֵׁלָא לִזְמַר תַּחֲנוּן⁴²² מִרֹאשׁ חֹדֶשׁ⁴²³ עַד ח' בִּז⁴²⁴ וְעַד בְּכָלֵל, דִּהְיוּ עַד אַחֵר מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הַנִּקְרָא "אֶסְרוּ חַג"⁴²⁵, לְפִי שְׁמִיד אַחֵר רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַתַּחֲלִיל מִשֶּׁהָ לְהַתְעַסֵּק עִמָּהֶם בְּעִנְיַן קְבֻלַּת הַתּוֹרָה⁴²⁶, שְׁבַשְׁנֵי בִשְׁבַת הָיָה רֹאשׁ חֹדֶשׁ⁴²⁷, וּבִשְׁלִישִׁי בִשְׁבַת אָמַר לָהֶם: "וְאַתֶּם תַּהְיוּ לִי מִמְלַכֶּת כְּהֻנִּים וְגו'⁴²⁸", וּבְרַבִּיעִי אָמַר לָהֶם מִצּוֹת הַגְּבֻלָּה: "הִשְׁמְרוּ לָכֶם עֲלוֹת בְּהָר וְגו'⁴²⁹", וּבַחֲמִישִׁי אָמַר לָהֶם מִצּוֹת פְּרִישָׁה, שְׁיַפְּרוּ מִנְשׁוֹתֶיהֶן "הַיּוֹם וּמָחָר", וַיְהִיו נְכוֹנִים "לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי"⁴³⁰ שֶׁהוּא שְׁבַת, שְׁבוּ נִתְּנָה הַתּוֹרָה⁴³¹.

419. לבוש שם.

420. סעיף יז.

421. מ"א סק"ד. וראה גם לעיל סימן רפח ס"ג.

422. הגהות מיימוניות הל' תפלה פ"ה אות ש. מנהגים (טירנא) מנהגי סיון. רמ"א ס"ג.

423. בר"ח האיסור להתענות הוא מן הדין, וראה לקו"ש ח"ח ע' 19 הערה 15.

424. בסידור (לפני ובא לציון): מנהג ספרד דאין אומרים תחנון עד י"ב בו ועד בכלל ... כי החג יש לו תשלומין כל שבעה, וש"נ. וראה לקו"ש חכ"ח ע' 76 הערה 2.

425. כדלעיל סימן תכט סי"ז. וראה לעיל סי"ט שהוא יום טבוה ואסור להתענות בו מן הדין. וראה לקו"ש חל"ח ע' 4 הערה 31.

426. ראה מ"א סק"ד. לקו"ש חל"ח ע' 1 ואילך. שלחן המלך ח"ב ע' קנב ואילך.

427. כדעת רבנן שבת פז, א. וראה לקו"ש ח"ח ע' 19 הערה 15. חכ"ח ע' 7 הערה 12.

428. שמות יט, ו. וראה לקו"ש ח"ח ע' 20 ואילך.

429. שם יט, יב.

430. שם יט, י-יא (באמירת ה' למשה) וראה שם יט, טו (באמירת משה לעם). רש"י שם.

431. כדלעיל ס"א.

